

Wijkakkoord Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland

*Drie wijken, drie identiteiten,
x verschillende bewoners*

Wijkraad Het Lage Land, Prinsenland
en 's-Gravenland

Inhoudsopgave

2 Inleiding

3 Samen met de gemeenschap

4 SWOT-analyse

5 De wijken in beeld én cijfers

9 Onze visie op de toekomst

10 Stedelijke opgaven

11 Bijlagen

Inleiding

Voor u ligt het wijkakkoord van de wijken Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland. We hebben ons uiterste best gedaan om de mening van de bewoners zo goed mogelijk te verwoorden en om een duidelijke visie te schetsen voor de toekomst van deze drie mooie wijken.

De wijkraad is als democratisch orgaan nieuw en daarom was de afgelopen periode uitdagend én leerzaam. We laten met dit wijkakkoord zien hoe de bewoners over hun wijk denken, waar ze blij mee zijn of wat in hun ogen juist beter kan. Het wijkakkoord beschrijft de verschillende identiteiten van de wijken en wat dat verschil betekent voor de opgaven die voor ons liggen. We schetsen een ideaalbeeld waar we naartoe willen en het jaaractieplan bevat de concrete plannen en wensen voor 2023. De acties die in het jaarplan zijn opgenomen dragen bij aan hoe we het ideaalbeeld willen bereiken.

Als wijkraad willen we iedereen bedanken die ons heeft geholpen het wijkakkoord mogelijk te maken: bewoners, organisaties, onderzoekers, de gemeente, noem ze maar op. Het was een drukke periode, maar we zijn tevreden met het resultaat.

Drie wijken met drie identiteiten

Dit wijkakkoord gaat over een bijzonder gebied dat groen en ruimtelijk is. De poldergeschiedenis is nog duidelijk zichtbaar door de groene stroken die door de wijken lopen. Toch kan men de wijken in dit gebied, Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland, niet over één kam scheren. De wijken verschillen in een aantal opzichten van elkaar. Sommige bewoners geven treffend aan dat de wijken *"goede burenen van elkaar zijn die een woongebied delen"*.

Drie wijken met drie verschillende identiteiten. Het is één van de speerpunten van de wijkraad om de gemeente duidelijk te maken wat deze verschillende identiteiten inhouden en wat het verschil betekent voor het gemeentelijk beleid.

De drie wijken hebben gezamenlijk te maken met vergrijzing, maar er zijn verschillen. Prinsenland heeft van de drie wijken het hoogste percentage senioren, terwijl dat percentage in 's-Gravenland lager is. Als het gaat om het percentage kinderen en jongeren is het juist weer andersom. Prinsenland heeft weer meer voorzieningen voor kinderen dan de andere wijken, zoals verschillende speelplekken.

Een ander verschil zit in het type woningen en het inkomensniveau. In Het Lage Land en Prinsenland is het gemiddelde inkomen lager dan in 's-Gravenland. Woningcorporaties bezitten in Prinsenland relatief veel woningen, terwijl het percentage bewoners dat een eigen huis bezit in 's-Gravenland het hoogst is van de drie wijken.

Het zijn verschillende wijken met verschillende uitdagingen. Wij willen als wijkraad aandacht vragen voor die uitdagingen, zodat het gebied groen en ruimtelijk blijft en we het nog mooier kunnen maken voor de bewoners.

Samen met de gemeenschap

Als wijkraad hebben we heel veel meningen en ideeën opgehaald uit de wijken. We hebben samengewerkt met bewoners(organisaties), welzijnsorganisaties, woningcorporaties en andere organisaties die actief zijn binnen de wijk. Op die manier hebben we een goed beeld gekregen van wat er beter kan in de drie wijken, maar ook wat er juist goed gaat en de bewoners willen behouden.

Bewonersparticipatie

We hebben de bewoners betrokken door op straat het gesprek aan te gaan. Bewoners konden op een zogenaamde participatiemuur met stickertjes aangeven wat zij belangrijk vinden in de wijk. Ook konden zij aangeven wat goed gaat en wat minder goed gaat. Bij elkaar waren er zeven participatiesessies. De kennis die uit deze sessies voortkwam, is verwerkt tot concrete acties die we in het jaaractieplan hebben opgenomen.

Partners in de wijken

In de drie wijken zijn veel partners actief: actieve bewonersorganisaties en georganiseerde bewoners, onderwijsinstellingen, woningcorporaties, sociaal-maatschappelijke organisaties, etc. Net als de clusters van de gemeente hebben we ook deze partners uitgenodigd om met ons mee te denken over wat er goed gaat in de wijken en wat er verbeterd kan worden. Voor een overzicht van de partners verwijzen we graag naar de bijlagen.

SWOT-analyse

Om een goed beeld te krijgen van de sterktes, zwakten, kansen en bedreigingen voor de wijken is er een zogenaamde SWOT-analyse uitgevoerd. De analyse is drie keer uitgevoerd: door de wijkraad, door de partners uit de wijken en door de clusters van de gemeente. De uitkomsten van deze analyse zijn ook meegenomen in het opstellen van het jaaractieplan 2023. De SWOT-analyse was zeer uitgebreid. Per onderdeel waren er enkele zaken die opvielen.

Sterktes

- veel en mooi groen;
- veel voorzieningen;
- veel ruimte; de wijken zijn open.

Zwakten

- relatief weinig ontmoetingsplekken en activiteiten voor de jeugd;
- weinig cultuuraanbod;
- de buitenruimte.

Kansen

- Prinsenpark;
- de wijkraad (ervaring en aanwezigheid);
- bouwprojecten.

Bedreigingen

- armoede;
- eenzaamheid;
- vergrijzing.

De samenwerking heeft geleid tot het jaaractieplan 2023, zie de bijlage. Hieronder staan de vijf opgaven voor de wijken. Het jaaractieplan, inclusief de acties en de toelichting, is te vinden in de bijlagen.

- Veilig in LLPG: wat willen de bewoners?
- Fijn en duurzaam wonen en bereikbaar voor iedereen
- Uitnodigende groene buitenruimte.
- De wijk is ook van de jeugd!
- Welzijn voor iedereen en zorg waar nodig

De wijken in beeld én cijfers

Voor het opstellen van het wijkakkoord heeft de wijkraad onderzoek laten doen naar de identiteit van Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland. Daarnaast is onderzocht wat de staat is van elke wijk, zodat we vanuit data en cijfers kunnen laten zien wat de aandachtspunten zijn en waar we als wijkraad aan willen werken. We geven een korte samenvatting van de uitkomsten van twee onderzoeken: het onderzoeksrapport over de wijkidentiteit(en) van Stichting Wijkcollectie en Veldacademie, en het onderzoeksrapport over de staat van de wijken van de Gemeente Rotterdam. Voor meer informatie zijn de rapporten als bijlage toegevoegd aan het wijkakkoord.

Veilig in Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland: wat willen de bewoners?

Bewoners voelen zich in alle drie de wijken veilig. Uit onderzoek blijkt dat de veiligheidsbeleving sterker is dan het gemiddelde van Rotterdam. Dat neemt niet weg dat er ook uitdagingen zijn waar de wijkraad aan wil werken. De uitdagingen verschillen per wijk. Uit onderzoek van de Gemeente Rotterdam blijkt bijvoorbeeld dat het aantal inbraken in Het Lage Land is gestegen de laatste jaren. Daarnaast zijn er ook meer meldingen van (geluids)overlast. In 's-Gravenland wordt er overlast ervaren van jongeren en in Prinsenland is drugsoverlast een aandachtspunt.

Met betrekking tot de verkeersveiligheid zijn er ook verbeteringen nodig. De indeling van sommige straten, zoals de 's-Gravenweg, is niet ingericht op het huidige verkeer. Dat is niet alleen gevaarlijk voor de automobilisten zelf, maar voor álle verkeersdeelnemers.

Fijn en duurzaam wonen en bereikbaar voor iedereen

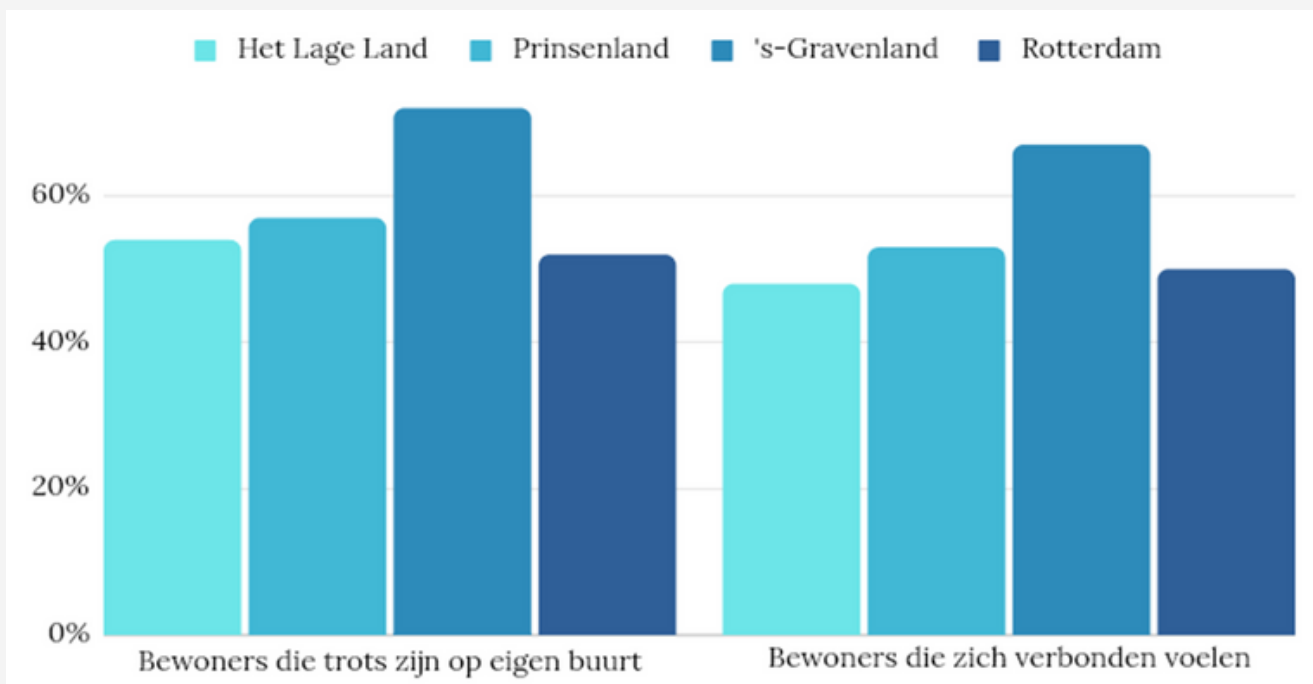
Er wordt in de wijken flink gebouwd. De gemeente wil in het gebied tussen de 9.000 en 18.000 woningen realiseren en dat gaat ten koste van de groene buitenruimte. Bewoners maken zich daar zorgen over, zoals bij de bouw in het Prinsenpark. Er worden daar voornamelijk woningen gebouwd voor de hogere inkomens. Huidige bewoners vragen zich af of het in de toekomst ook hún park blijft.

De wijken zijn redelijk bereikbaar. Of je nu fietst, loopt, met het openbaar vervoer gaat of met de auto rijdt. Voor de gemeente is de doorstroom binnen de wijk een aandachtspunt. Fietspaden sluiten niet goed genoeg op elkaar aan en het openbaar vervoer naar belangrijke plekken en voorzieningen in de wijk kan ook beter worden geregeld. Een ander punt van zorg is de onevenredige parkeerdruk die mogelijk ontstaat door het invoeren van betaald parkeren binnen de ring. Daarnaast ervaren bewoners overlast van zwerfende deelscooters en deelfietsen.

Uitnodigende groene buitenruimte

De bewoners van de drie wijken vinden het groene karakter van het gebied fijn om in te wonen en te leven. Mensen zijn niet alleen blij met het Prinsenpark en het groene karakter van de wijken, maar vinden het ook aangenaam om door de groene stroken te lopen die door de wijken heenlopen. Denk aan de 's- Gravenweg, de Kralingseweg en de parkas van Het Lage Land. Bewoners geven wel aan dat de buitenruimte beter moet worden onderhouden. Daarnaast willen ze dat het Prinsenpark meer te bieden heeft voor een bredere doelgroep. Een voorbeeld is een overdekte plek waar bewoners kunnen samenkomen.

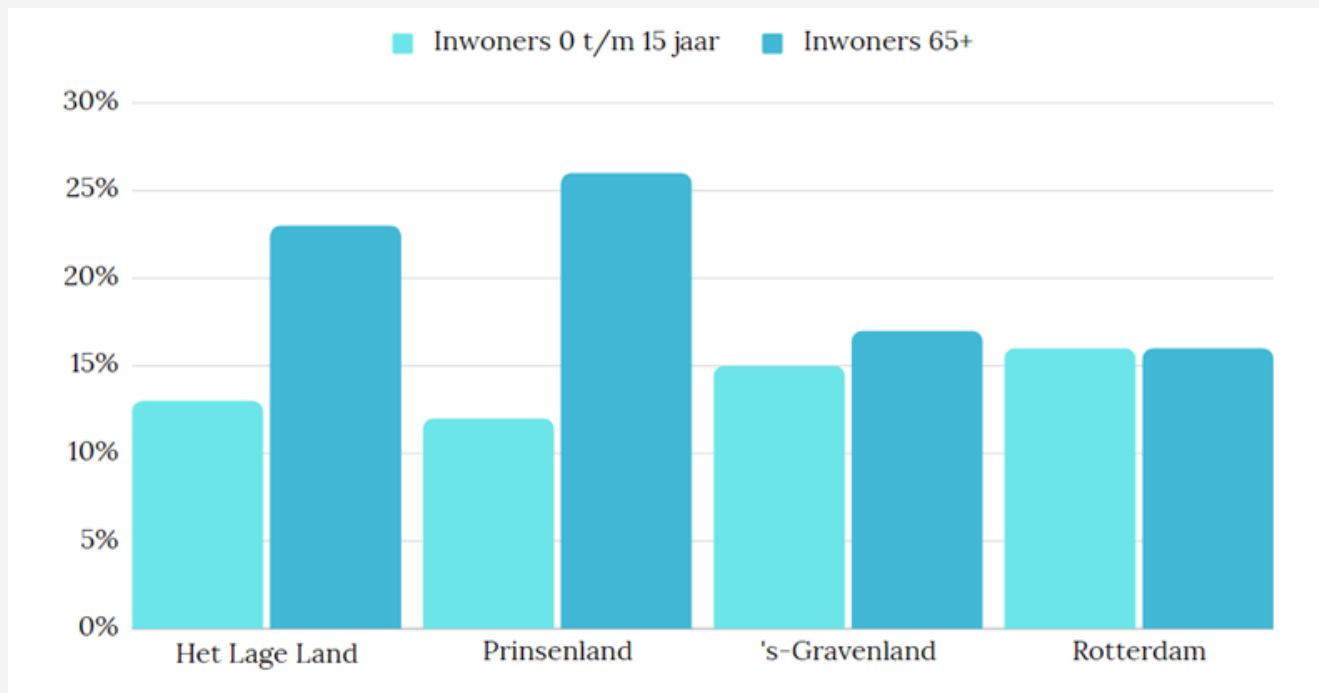
Bewoners willen graag meer grip op de ontwikkelingen die in de wijken plaatsvinden. Deze ontwikkelingen zijn niet alleen merkbaar in de buitenruimte, maar ook binnen hun eigen woning. Denk bijvoorbeeld aan de energietransitie die voor bewoners tot onzekerheid leidt.

De percentages van de verschillende wijken met het Rotterdams gemiddelde.

De wijk is ook van de jeugd!

Voor de jongste kinderen is er in de drie wijken ruimte om te spelen. Denk aan de speelplekken waar ze kunnen ravotten en genieten. Er zijn ook voor senioren plekken om gezamenlijk activiteiten te organiseren, zoals bij Het Palet. Daar kunnen bewoners elkaar ontmoeten of krijgen ze ondersteuning bij praktische zaken.

Grafiek om de leeftijdsbalans te laten zien van de wijken met het Rotterdams gemiddelde.

Er zijn echter weinig mogelijkheden voor tieners om hun vrije tijd door te brengen of horeca om naartoe te gaan. Als bewoners even een avondje uit willen, moeten ze vaak de wijk uit. Daarnaast bestaat het risico dat door het gebrek aan reuring jongeren uiteindelijk de wijken zullen verlaten. 'Slapende wijken' worden Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland weleens door bewoners genoemd in het onderzoeksrapport van de Stichting Wijkcollectie en Veldacademie. Bewoners willen daarom meer voorzieningen om hun buurt levendiger te maken.

Voor de voorzieningen die er al zijn bestaat het risico dat die worden overvraagd, omdat er beduidend meer bewoners gebruik van maken. Denk aan het Huis van de wijk, de Bibliotheek, het Wijkbedrijf en het Winkelcentrum Lage Land. Het is belangrijk om bij nieuwe ontwikkelingen niet alleen in te zetten op woningen voor alle doelgroepen, maar ook op de aanwezigheid van voldoende voorzieningen.

Welzijn voor iedereen en zorg waar nodig

De wijkraad wil ervoor zorgen dat in de toekomst voor alle leeftijden genoeg voorzieningen zijn en de zorg goed is georganiseerd. De vergrijzing vraagt om een samenhangende aanpak vanuit de gemeente voor seniorvriendelijke wijken. In het jaaractieplan zet de wijkraad een aantal concrete plannen en wensen uiteen om de wijken toekomstbestendig te maken voor senioren en bewoners die zorg nodig hebben.

De verschillen tussen de wijken vragen om maatwerk vanuit de gemeente. Het gemiddelde van de drie wijken bestaat niet in de dagelijkse praktijk van de bewoners. Uit onderzoek van de Gemeente Rotterdam blijkt dat er (verborgen) armoede is in Het Lage Land en Prinsenland. In 's-Gravenland is het gemiddelde inkomen hoger dan de andere twee wijken. De kwetsbaren in de wijken moeten dus in het vizier blijven van de gemeente. Zij zijn gebaat bij consistente ondersteuning en hulp, niet alleen vanuit de gemeente, maar ook door solidariteit vanuit de wijk. Daar moet het stadsbestuur rekening mee houden. Het onderzoek van de Stichting Wijkcollectie & Veldacademie beschrijft de kern in een mooie passage: "Er is samenhang én anonimiteit. Er bestaat solidariteit jegens elkaar én persoonlijke zelfredzaamheid. Sociale cohesie onder bewoners is belangrijk, maar ook het recht om desgewenst prettig en veilig in anonimiteit te leven. Te midden van alle verschillen is het vinden van balans in deze wijken belangrijk, waarbij de uiteinden van de schaal net zo veel bestaansrecht hebben als de middenmoot."

	Het Lage Land	Prinsenland	's-Gravenland	Rotterdam
Aantal inwoners	11.026	9.735	8.228	651.269
Aantal huishoudens	6.203	5.140	3.586	326.419
Gemiddeld huisinkomen	€ 27.200	€ 30.000	€ 48.600	€29.000

Tabel met demografische informatie over de wijken en Rotterdam als geheel.

Onze visie op de toekomst

In dit hoofdstuk schetsen we het toekomstbeeld dat wij hebben voor onze wijken. De concrete stappen om dit toekomstbeeld te verwezenlijken worden elk jaar in het jaaractieplan uiteengezet. We hebben het jaaractieplan voor komende periode als bijlage toegevoegd.

Het toekomstbeeld

Er is balans tussen de wijken, waarbij de gemeente oog heeft voor de verschillen. Bewoners die hulp nodig hebben, krijgen die en bewoners die zelfredzaam zijn, krijgen de ruimte om hun eigen leven te kunnen leiden.

De bewoners hebben invloed op de stedelijke ontwikkelingen en houden grip op de veranderingen in hun buurt, bijvoorbeeld door een burgerberaad. De gemeente vraagt de bewoners om hun mening en verwerkt die in de plannen om duurzamere wijken te bouwen die de groei van het aantal inwoners op kunnen vangen. Dat betekent dat er genoeg woningen zijn voor alle doelgroepen, terwijl het groene karakter van de wijken behouden blijft. Bewoners genieten van de groene straten en het Prinsenpark is toegankelijk voor alle bewoners. Sterker nog, er is een overdekte ontmoetingsplek bijgekomen die ruimte biedt voor alle doelgroepen.

De voorzieningen in de wijken kunnen de groei van het aantal inwoners én de effecten van de vergrijzing aan. Ze zijn goed op peil gehouden, omdat de gemeente zicht heeft op wat de wijken nodig hebben. Er is daarnaast beter openbaar vervoer om bij de voorzieningen te komen, zodat senioren met weinig moeite hun boodschappen kunnen doen of naar activiteiten kunnen gaan die speciaal voor hen zijn georganiseerd. Kinderen kunnen in de buurt spelen en jongeren hoeven in hun vrije tijd de wijk niet uit om leuke dingen te doen. In de wijken zijn er ook plekken voor volwassenen bijgekomen om elkaar te ontmoeten of een avondje eropuit te kunnen gaan.

Als bewoners wel de wijk uit willen, gaat dat makkelijk. De fietspaden zijn goed op elkaar aangesloten, waardoor meer mensen ervoor kiezen om de auto te laten staan en de fiets te pakken. Daarnaast voelen alle verkeersdeelnemers zich veilig op de weg. Handhavers zijn beter zichtbaar en zorgen ervoor dat verkeersshuften worden beboet. De handhavers houden ook in de gaten dat het deelvervoer, zoals deelscooters en deelfietsen, niet rondzwerven op straat en geparkeerd staan op de plekken die daarvoor zijn aangewezen. Autobezitters kunnen makkelijker parkeren door parkeerbeleid waarbij de schaarse ruimte zo eerlijk en zo goed als mogelijk is verdeeld.

De veiligheidsbeleving blijft ruim boven het Rotterdams gemiddelde. Meldingen van overlast worden snel opgepakt, veiligheidspreventie is bij alle doelgroepen bekend en jongeren veroorzaken minder overlast.

Stedelijke opgaven

De wijkraad verwacht door de gemeente vooraf te worden geïnformeerd over opgaven die impact hebben op de wijk en de bewoners. Hierdoor kunnen we tijdig in gesprek met de gemeente op welke wijze de participatie vorm gegeven wordt. Per geval kan de wijkraad dan nagaan of zij akkoord kan gaan met het voorgestelde participatieproces of dat zij zelf actief bij dat proces betrokken wil zijn.

Voor de wijkraad is het uitgangspunt bij de beoordeling dat onze bewoners maximaal invloed op de stedelijke opgaven kunnen uitoefenen. Daarbij is de brief van wethouder Simons "Stedelijke opgaven in het wijkakkoord" dd. 11 oktober 2022 (zie de bijlage) voor de wijkraad richtinggevend en kader stellend.

Bijlagen

- **Bijlage 1: Jaaractieplan 2023 Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland**
- **Bijlage 2: onderzoeksrapport over de wijkidentiteit(en) van Stichting Wijkcollectie en Veldacademie**
- **Bijlage 3: onderzoeksrapport van de Gemeente Rotterdam over de staat van de wijken**
- **Bijlage 4: de brief van wethouder Simons “Stedelijke opgaven in het wijkakkoord” dd. 11 oktober 2022**

Jaaractieplan 2023

Wijkraad
Het Lage Land,
Prinsenland en
's-Gravenland

3 wijken
3 identiteiten

x verschillende
wijkbewoners

Het wijkakkoord van Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland is opgesteld mét bewoners, samenwerkingspartners en gemeente Rotterdam

Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland: rustig en groen

De wijk(en) Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland worden over het algemeen door bewoners gezien als groen en ruim opgezet. Veel mensen vinden het wonen er prettig en genieten van het groen dat wijdverspreid aanwezig is in de wijk.

Naast het centraal gelegen Prinsenpark worden door bewoners ook de 's-Gravenweg, en “boslaantje van Hoofdweg naar Prinsenlaan”, “wandelpad Prinsenlaan richting Kleine Prins”, “groenstrook langs de Ringvaart” en het Lagelandsepad genoemd als groenstroken waar zij graag komen. Deze wandelroutes zorgen er samen met begraafplaats Oud-Kralingen voor dat de poldergeschiedenis nog voelbaar is, waardoor bewoners het gevoel hebben in een mooi en rustig natuurgebied te leven – en dat middenin de stad.

Het wijkraadsgebied Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland kent uiteenlopende kenmerken. Er is saamhorigheid én anonimiteit. Er bestaat solidariteit met elkaar én persoonlijke zelfredzaamheid. Sociale cohesie van bewoners is belangrijk, maar ook het recht om desgewenst prettig in anonimiteit te leven. Te midden van alle verschillen is het vinden van balans in deze wijken belangrijk, waarbij de uiteinden van de schaal net zo veel bestaansrecht hebben als de middenmoot.

3 wijken 5 speerpunten

Door en voor bewoners

Veilig in LLPG: wat willen de bewoners?

>>We willen toch allemaal veilig zijn in onze wijk?<<

Fijn en duurzaam wonen en bereikbaar voor iedereen

>>Mijn (klein)kinderen willen hier ook kunnen wonen<<

Uitnodigende groene buitenruimte

>>Het Prinsenpark heeft meer kansen voor verbinding en recreatie<<

De wijk is ook van de jeugd!

>>Ik gun die jongeren dat ze er ook mogen zijn in onze wijken.<<

Welzijn voor iedereen en zorg waar nodig

>>Juist nu moet we zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.<<

Jaaractieplan 2023

Veilig in LLPG: wat willen de bewoners?

>>We willen toch allemaal veilig zijn in onze wijk?<<

DOEL

a. Verkeersveiligheid:

Fietspaden in de wijken sluiten op elkaar aan, zijn éénduidig (niet gecombineerd met andere functies) en veilig. Snelheidslimieten en handhaving in de door bewoners gewenste straten, zowel 30 km als 50 km.

b. Overlast:

Jeugd en volwassenen kunnen veilig op straat; snelle beschikbaarheid van strenge handhaving op dreiging en geweld.

c. Inbraak:

Zichtbare patrouillering en handhaving na signalen van burgers over inbraak (-dreiging).

WAAROM?

Bewoners in de wijken ervaren onveiligheid op straat, in de wijk, in het park en in hun huis.

Fietspaden stoppen midden op parkeervelden, auto's rijden te snel, een groep jeugdigen zorgt voor emotionele en fysieke onveiligheid - met name voor de overige jeugd-, er wordt regelmatig ingebroken in auto's en woningen. Bewoners ervaren onvoldoende daadkrachtig optreden in handhaving en te weinig wijkagenten in de wijken.

Veilig in LLPG: wat willen de bewoners?

>>We willen toch allemaal veilig zijn in onze wijk?<<

ACTIES

- De wijkraad houdt 1x per jaar een schouw met de verantwoordelijke directies v/d gemeente en bewoners om de knelpunten én de voortgang v/d verkeersveiligheid en de fietsveiligheid te monitoren. *In 2023 wordt er prioriteit gegeven aan de 's-Gravenweg en de Nancy Zelenbergsingel.*
- De wijkraad stelt in overleg met de gemeente -binnen het kader van A-Z- een fietspadplan op voor een betere doorstroming.
- De wijkraad heeft 2 keer per jaar overleg met de directie veilig en de wijkagenten over de veiligheid in de wijk.
- De wijkraad stelt met de gemeente een plan van aanpak op voor het vergroten van de meldingsbereidheid en het uitvoeren van een veiligheidscampagne.
- De gemeente geeft bekendheid aan maatregelen ten behoeve van inbraakpreventie.
- De gemeente en de wijkagent geven bekendheid aan de wijkagent: wie is de wijkagent, wat doet de wijkagent en hoe is de wijkagent te bereiken.
- De wijkraad bespreekt met Woonstad de wens om een sociale huismeester te realiseren in de Sterflats en bespreekt de uitkomst hiervan met de gemeente.

Fijn en duurzaam wonen en bereikbaar voor iedereen

>>Mijn (klein)kinderen willen hier ook kunnen wonen<<

DOEL

a. **Woningaanbod:**

We bouwen in onze wijk voor starters, sociale stijgers en senioren. Bij de verdeling van de bouwprojecten wordt afgestemd op de behoeften van de bewonerspopulatie in de wijk en het behoud van zoveel mogelijk groen en vrij uitzicht.

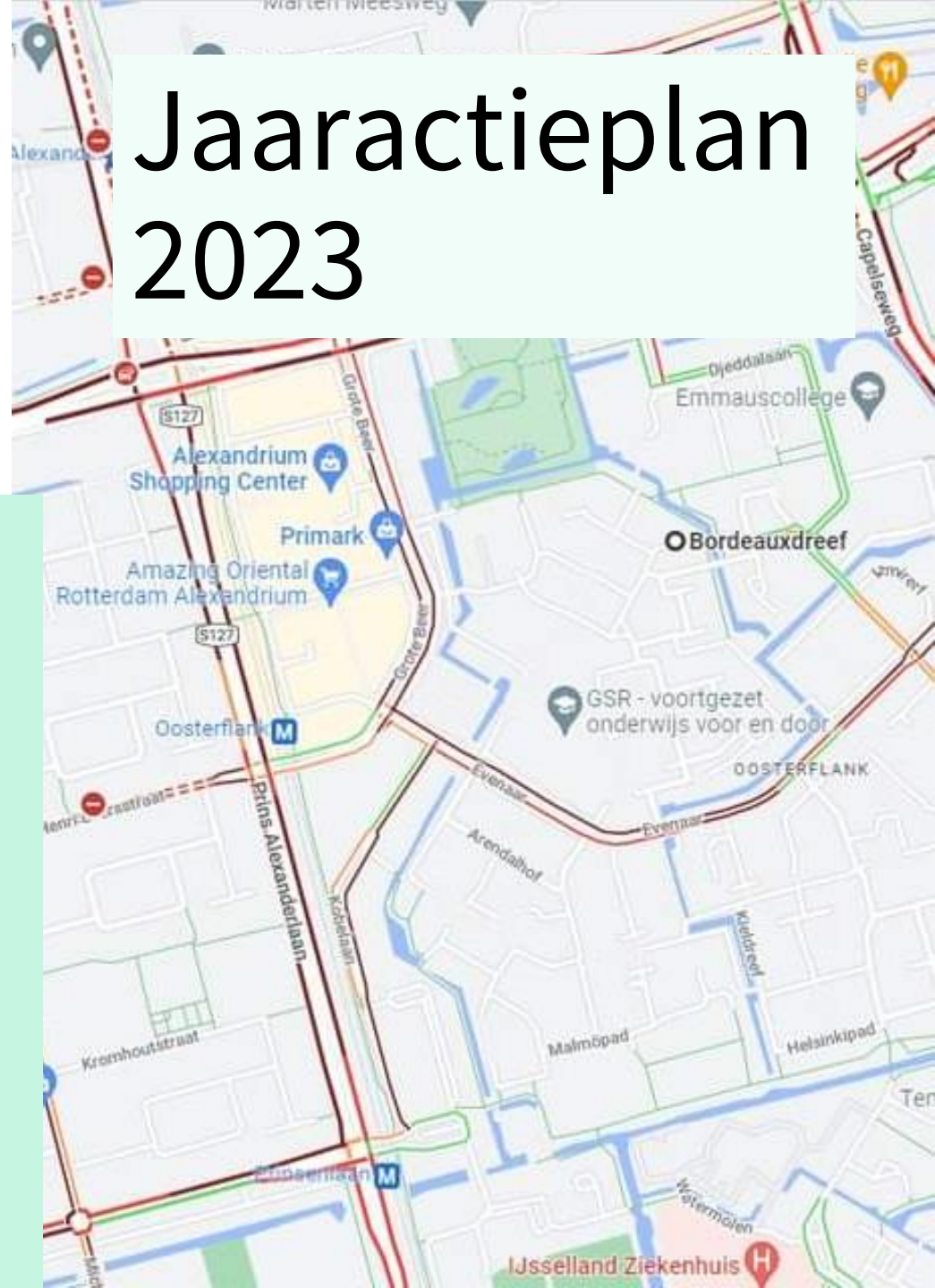
b. **Mobiliteit:**

Winkelcentra en voorzieningen zijn goed bereikbaar met openbaar vervoer, zowel tram als bus.

c. **Bereikbaarheid:**

De doorstroming binnen en vanuit de wijk/de wijk in is ook in spijstijd zodanig dat de vertraging door bewoners acceptabel gevonden wordt.

Jaaractieplan 2023

Fijn en duurzaam wonen en bereikbaar voor iedereen

>>Mijn (klein)kinderen willen hier ook kunnen wonen<<

ACTIES

- De wijkraad houdt 1x per jaar een schouw met de verantwoordelijke clusters v/d gemeente en bewoners om de knelpunten v/d doorstroming te monitoren. *Bij de schouw worden de in het RMA genoemde knelpunten voor de wijken betrokken.*
- Gemeente en wijkraad gaan met elkaar in gesprek over de behoeften aan onderzoek of/waar ruimte is voor bouw tiny houses voor starters & liefhebbers, bevorderen 3e Thuisplusflat en 'Knarrenhoven'.
- De wijkraad zet in op inspraak in de afstemming van het nieuw te bouwen aanbod op de behoeften van de bewoners in onze wijken met gezamenlijke inspanning van de ketenpartners.
- De gemeente maakt met de wijkraad afspraken over de toewijzing v/h budget voor "Aardgasvrij Prinsenland/Het Lage Land" en informeert de wijkraad tussentijds over de voortgang van dit project.
- De wijkraad en de gemeente gaan met elkaar in gesprek over de parkeerproblematiek van deelscooters en bedenken gezamenlijk een aanpak hiervoor.
- De wijkraad en gemeente bespreken hoe het openbaar vervoer kan worden verbeterd om winkelcentra en voorzieningen goed bereikbaar te maken voor iedereen en gaan na hoe dat gerealiseerd kan worden.

WAAROM?

Er wordt in de wijken Prinsenland en Het Lage Land nu en in de toekomst veel gebouwd. Van de geplande 20.000 tot 30.000 extra woningen van Alexanderknoop tot Zuidplein komen er tussen 9.000 en 18.000 in onze groene wijken.

Bewoners ervaren echter dat er geen woningen bij zijn die betaalbaar zijn voor starters, of het nu om koop of huur gaat. Hun (klein-)kinderen kunnen daardoor niet in de wijk blijven wonen.

De centrale punten in de wijk, zoals de winkelcentra en zorgaanbieders, zijn niet goed bereikbaar met openbaar vervoer. Tegelijkertijd slibben veel verkeersknooppunten in de wijk dicht waardoor de doorstroming in het gedrang komt. De wijk vergrijsst en de behoefte aan een goed dekkend OV-netwerk wordt steeds groter.

Bewoners ervaren tenslotte een grote parkeerdruk die onevenredig verdeeld is over de wijken.

Jaaractieplan 2023

Uitnodigende groene buitenruimte

>>Het Prinsenpark heeft meer kansen voor verbinding en recreatie<<

DOEL

- a. Behoud van het groen**
Gegarandeerd behoud van groene buitenruimte in de wijken, toegankelijk voor iedereen.
- b. Ontwikkeling en onderhoud van de buitenruimte**
Een goed onderhouden wijk waar alle bewoners zich veilig kunnen bewegen. Het Prinsenpark als centraal punt in de wijken, ontwikkeld overeenkomstig de wensen van de bewoners zoals ingediend op [Mijnrotterdam.nl](https://mijnrotterdam.nl).
- c. Winkelcentra**
Aantrekkelijke, schone en goed onderhouden winkelcentra met een gevarieerd aanbod.

WAAROM?

Bewoners van Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland hebben voor deze wijken gekozen vanwege de open groene ruimte in de wijken. Deze buitenruimte is een heel belangrijk deel van de identiteit van de wijken.

Door het vele bouwen in de wijken wordt deze open ruimte echter bedreigd. Door de vele bouwplaatsen zijn wegen, stoepen en winkelcentra vaak langdurig slecht bereikbaar. Daardoor komt de mobiliteit in het gedrang. Na oplevering resteren vaak te smalle trottoirs voor scootmobielen, losliggende tegels en minder groen.

Bewoners ervaren dat het winkelaanbod van het Jacob van Campenplein en Het Lage Land eenzijdiger wordt.

Vrijwel zonder uitzondering zien de bewoners van de wijken het Prinsenpark als het hart van de wijk en verlangen zij naar een eenvoudige horecagelegenheid, toilet en meer variatie in het groen.

Uitnodigende groene buitenruimte

>>Het Prinsenpark heeft meer kansen voor verbinding en recreatie<<

ACTIES

- Wijkraad en gemeente stellen actieplan op o.b.v. de opbrengst v/d participatie voor beheer, onderhoud en schoonmaak v/d verschillende winkelcentra. Gemeente onderneemt hierop waar mogelijk actie.
- De wijkraad overlegt met de gemeente over de (dreigende) leegstand in de winkelcentra.
- De wijkraad schouwt eens per jaar de winkelcentra met de gemeente en de verantwoordelijke partijen (Vastgoed, Directie Veiligheid, e.a.).
- De wijkraad stelt een lijst op met door bewoners geliefde groene stroken en zet bij gemeente in op behoud hiervan.
- De gemeente onderzoekt actief op welke wijze de ganzenoverlast zoveel mogelijk kan worden tegengegaan.
- De gemeente rondt in 2023 de Agenda Prinsenpark af en kijkt na afloop wat haalbaar is aan uitvoering. *Er wordt ondertussen gewerkt aan groen (biodiversiteit) en er wordt onderzoek gedaan naar horeca-mogelijkheden.*

De wijk is ook van de jeugd

>>Ik gun die jongeren dat ze er ook mogen zijn in onze wijken.<<

DOEL

- Jongeren in de wijken hebben inspraak in en invloed op hun eigen leefomgeving.
- De jeugd van 12 tot 20 jaar heeft de keuze uit verschillende ontspannings- en ontmoetingsmogelijkheden in de wijken.
- Scholen werken samen met inwoners van de wijken aan een prettige wijk voor jongeren.

Jaaractieplan
2023

De wijk is ook van de jeugd

>>Ik gun die jongeren dat ze er ook mogen zijn in onze wijken.<<

ACTIES

- De wijkraad overlegt met SB over materieel en onderhouds- en vervangingscyclus van de speelpleintjes. SB neemt hierin ook de behoeften van de doelgroep mee.
- In 2023 wordt door de communitymanager in samenwerking met de wijkraad een digitale inventarisatie gedaan naar de actuele en toekomstige behoeften voor het skatepark.
- De gemeente werkt en denkt mee aan een evenement in het Prinsenpark, voor en door jongeren.
- De gemeente inventariseert met de wijkraad, relevante partners en de jeugd bij nieuwbouw de behoeften en wensen voor jeugdvoorzieningen -en activiteiten.
- De wijkraad gaat met de gemeente en overige wijkraden in gesprek over de wijze waarop de inspraak van jongeren in hun leefomgeving kan worden georganiseerd.
- De wijkraad gaat in overleg met de gemeente, partners, sportverenigingen en scholen in de wijken om gezamenlijk in te zetten op betere uitnutting van de voorzieningen.

WAAROM?

In onze wijken wonen veel jongeren. Zowel zij zelf als de ouderen in de wijk geven aan dat er onvoldoende activiteiten aanbod en ontpleoingsmogelijkheden zijn in de wijken voor de groep van 12 tot 20 jaar. Er zijn wel veel speelplaatsen voor de jongere kinderen, die overigens veelal aan vernieuwing en/of renovatie toe zijn. Voor de jeugd van 12 tot 20 jaar is er echter geen enkele vrijetijdsvoorziening in de wijken aanwezig.

Bewoners willen in deze wijken de beste omgeving bieden voor de ontwikkeling van hun kinderen. Jongeren willen inspraak in en invloed op hun leefomgeving. Burgerschapsvorming begint volgens ons met het erkennen van jongeren als volwaardige burgers.

Jaaractieplan 2023

Welzijn voor iedereen en zorg waar nodig

>>Juist nu moet we zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.<<

DOEL

- Dekkend aanbod levensloopbestendige woningen in de wijken
- Eerste lijn medische en thuiszorg in of nabij senioren- en starterswoningen
- Actief en stimulerend aanbod aan activiteiten voor senioren in de wijk.
- Goed zicht op en hulp aan wijkbewoners die niet rond kunnen komen

WAAROM?

Samen met al die jongeren woont een nog veel grotere groep ouderen in onze wijken. Ook de ouderen ervaren een ontbrekend activiteiten aanbod en ontplooiingsmogelijkheden in de wijken.

Voor de ouderen zijn er bovendien onvoldoende levensloopbestendige woningen en er is meer behoefte dan aanbod aan (thuis)zorg en sociale activiteiten voor senioren.

Alhoewel het aantal lage inkomens in onze wijken statistisch gezien niet hoger is dan in de rest van Rotterdam, kennen onze wijken zeker wel (verborgen) armoede met als gevolg kwetsbare gezinnen waarvan alle gezinsleden niet volwaardig mee kunnen (blijven) doen.

Welzijn voor iedereen en zorg waar nodig

>>Juist nu moet we zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.<<

ACTIES

- De wijkraad stelt samen met MO en de welzijnspartners een generatie overstijgend activiteitenprogramma op.
- De wijkraad stelt samen met MO en de welzijnspartners een aantrekkelijk aanbod op voor activiteiten voor senioren.
- De wijkraad stelt met de gemeente en de partners in de wijk programma op: 'Iedereen doet mee', gericht op armoedebestrijding. De wijkraad faciliteert en ondersteunt actief.
- De gemeente voert de aanpak seniorvriendelijke wijken uit. Er is een bestaand netwerk onder regie van de gemeente waar verbinding wordt gelegd met de wijkraad.
- Bij gebiedsontwikkelingen wordt de wijkraad in het planproces al betrokken en is er aandacht voor levensloopbestendige woningen.

HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

Wijkidentiteit(en)

HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

Wijkidentiteit(en)

In samenwerking met
Wijkraad Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland

INTRODUCTIE

Voor u ligt een rapportage over de identiteit(en) van de Rotterdamse wijken Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland. Het doel hiervan is de ondersteuning van de nieuwe wijkraad in het opstellen van het Wijkakkoord, onderdeel van het nieuwe bestuursmodel 'Wijk aan Zet'. Een wezenlijk element hiervan is het in kaart brengen van een 'beeld van de wijk', op basis waarvan concrete opgaven geformuleerd kunnen worden. Omwille van de ondersteuning van het gesprek hierover – en om een collectieve uitgangspositie te creëren – zijn Veldacademie en Stichting Wijkcollectie gevraagd dit beeld in de vorm van de 'identiteit van de wijk' in kaart te brengen. Het vertrekpunt hiervoor is de beleving van bewoners, ondernemers en andere wijkgebruikers. Welke aspecten dragen vanuit hun perspectief bij aan de identiteit van de wijk?

Identiteit(en) van de wijk

In dit onderzoek naar de identiteit van de wijk is het uitgangspunt niet een enkelvoudige identiteit, maar meerdere identiteiten. De meeste wijkraden hebben in formele zin meerdere wijken onder hun hoede. 'De wijk' is daarom binnen elke wijkraad een begrip met uiteenlopende betekenis en invulling. Tegelijkertijd kan één wijk in de beleving van wijkgebruikers ook meerdere identiteiten hebben. Om al deze identiteiten een plek te geven in dit onderzoek – van een eenduidig beeld over de wijk tot uiteenlopende beelden – wordt de term 'identiteit(en)' gebruikt.

Onderzoeksmethode

Voor dit doeleinde is een onderzoeksmethode ontwikkeld aan de hand waarvan informatie, verhalen en beelden over de identiteit(en) van Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland zijn verzameld. Deze methode gaat uit van verschillende invalshoeken en stemmen, geïnspireerd op de gelaagdheid van het concept identiteit.

Als startpunt zijn bestaande gemeentelijke profielen over de wijk geraadpleegd. Vervolgens is de beleving van wijkgebruikers over de wijk opgevraagd via een digitale vragenlijst die werd verspreid via Mijn Rotterdam. Aansluitend vond een workshop met de wijkraad plaats.

Door de opbrengsten uit deze invalshoeken met elkaar in verbinding te brengen, ontstaat er een gelaagd beeld: de identiteit(en) van de wijk. De rode draad die daarin zichtbaar wordt is door Veldacademie weergegeven in een wijkanalyse. In lijn daarmee heeft Stichting Wijkcollectie zes verhalen in beeld gebracht, aangedragen door wijkgebruikers.

Gedeelde beleving als identiteit

Deze selectie van verhalen is klein ten opzichte van het eindeloos aantal verhalen dat Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland kent. Toch zijn deze verhalen exemplarisch voor de identiteit(en) van de wijk, juist omdat zij – met de nuances en grijstinten inbegrepen – door wijkgebruikers zijn ingebracht. De identiteit van de wijk is te vinden in de gedeelde beleving van haar gebruikers.

INHOUDSOPGAVE

1	BEELD VAN DE WIJK	11
	Beeld van de wijk	12
	Over het onderzoek	18
2	VERHALEN	21
01.	Avonturenspeeltuin Pietje Bell	22
02.	Stichting Open Arms	26
03.	Sterflats	28
04.	Alex Energie	32
05.	Tuincentrum Zwinkels	34
06.	's-Gravenweg	38
3	VERHALENWANDELING	40
	COLOFON	44

BEELD VAN DE WIJK HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

BEELD VAN DE WIJK

Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland zijn drie verschillende wijken van Prins Alexander, die van noord naar zuid aaneengesloten liggen binnen één wijkraadsgebied. Zij worden elk voor een groot deel omsloten of doorkruist door de A20, A16, N210 en liggen tegelijkertijd niet ver van het centrum van Rotterdam vandaan. Het Lage Land kent meer armoede dan 's-Gravenland, waar een villapark te vinden is. Prinsenland ligt letterlijk en figuurlijk in het midden, met daarin het Prinsenvak als populaire centrale groene plek met meerdere voorzieningen. De wijken Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland worden door bewoners niet ervaren als één wijk. Daarvoor verschillen de wijken te veel van elkaar, zowel op sociaal als ruimtelijk niveau. Ze zijn als het ware burens van elkaar, die niet zozeer hun identiteit, maar wel hun directe omgeving met elkaar delen. Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland vormen samen een rijk gebied qua uiteenlopende kenmerken. Daarmee vullen ze elkaar aan. Toch is dit niet één gebied met één verhaal, daarvoor heeft elke wijk te veel een eigen karakter. Dat is dan wel weer kenmerkend voor dit wijkraadsgebied als geheel.

Groen voor alle leeftijden in Prinsenland

De drie wijken worden over het algemeen door bewoners gezien als groen en ruim opgezet. Veel mensen vinden het er prettig en rustig wonen en genieten van het groen dat wijdverspreid aanwezig is in de wijk. Het meest centrale groene deel van de wijk is het Prinsenvak. Zoals de naam doet vermoeden is dit park gelegen in Prinsenland. In het Prinsenvak zijn speeltuin Pietje Bell en begraafplaats Oud-Kralingen gevestigd en er wordt onder meer actief gevist. De 'Kotskom' vindt er ook zijn bestemming, oftewel het "Vierkant eiland in de Plas", een plek die jongeren – misschien niet voor de esthetiek, maar wellicht in verband met de afgezonderde locatie – goed weten te vinden. Volgens bewoners verbindt het Prinsenvak verschillende bewonersgroepen en leeftijdsgroepen in de wijk, vanwege haar vele mogelijkheden tot ontspanning. Een handige bijkomstigheid is dat het centraal in dit wijkraadsgebied ligt. Een deel van de bewoners is wel van mening dat het park qua (invulling van) functies nog beter aan zou kunnen sluiten op de behoeften van verschillende bewonersgroepen.

“Ik woon aan het park. Heerlijke plek om te zijn, te wandelen en te ontmoeten.”

Bewoner via online vragenlijst over Prinsenvak

“Wijk die bestaat uit nogal verschillende buurten, waarbij Prinsenland qua wooncomfort, leefomgeving, sociale context, ruimte en groenvoorziening eruit springt/bovenaan staat. Het Prinsenvak is een wijkpark maar wordt met name gebruikt door de buurt Prinsenland.”

Bewoner via online vragenlijst over Prinsenvak

VRAGENLIJST WIJKGEBRUIKERS

Om zoveel mogelijk perspectieven te krijgen op de wijkidentiteit(en), is een vragenlijst uitgezet via digitaal participatieplatform Mijn Rotterdam. In de vragenlijst konden bewoners en wijkgebruikers allereerst een beschrijving van de wijk achterlaten. Daarin lieten ze vaak al duidelijk merken hoe zij hun wijk beleven en waarderen. Is het er prettig wonen? Wat zijn kwaliteiten in de wijk of juist pijnpunten? Hoe is de sfeer en het contact met medebewoners? Hoe is de openbare ruimte? Wat maakt hun wijk

speciaal? Daarnaast had de vragenlijst als doel om van een brede groep bewoners te weten te komen welke plekken, personen en activiteiten volgens hen de wijk karakter geven. Bewoners hebben daarbij op een kaart aangegeven waar in de wijk deze personen, plekken en activiteiten te vinden zijn en hoe onze wijkreporters deze konden bereiken. In Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland hebben in totaal 97 bewoners de vragenlijst ingevuld en zo hun bijdrage geleverd aan de wijkbeschrijving in deze rapportage.

Poldergeschiedenis in de stad

Naast het Prinsenvak worden door bewoners van de drie wijken ook meerdere groenstroken genoemd waar zij graag komen. Dit zijn onder andere de 's-Gravenweg, en “boslaantje van Hoofdweg naar Prinsenlaan”, “wandelpad Prinsenlaan richting Kleine Prins”, “groenstrook langs de Ringvaart” en het Lagelandsepad. Deze wandelroutes zorgen er samen met begraafplaats Oud-Kralingen voor dat de poldergeschiedenis nog voelbaar is, waardoor bewoners het gevoel hebben dat zij in een mooi en rustig natuurgebied leven – en dat middenin de stad.

“Oude weg die door de wijk heen loopt en deze groen en aantrekkelijk maakt en verbinding vormt tot in Nieuwerkerk aan den IJssel.”

Bewoner via online vragenlijst over 's-Gravenweg

“'s-Gravenweg, alsof je op 't platteland woont en toch maar 12 min naar de Coolsingel.”

Bewoner via online vragenlijst over 's-Gravenweg

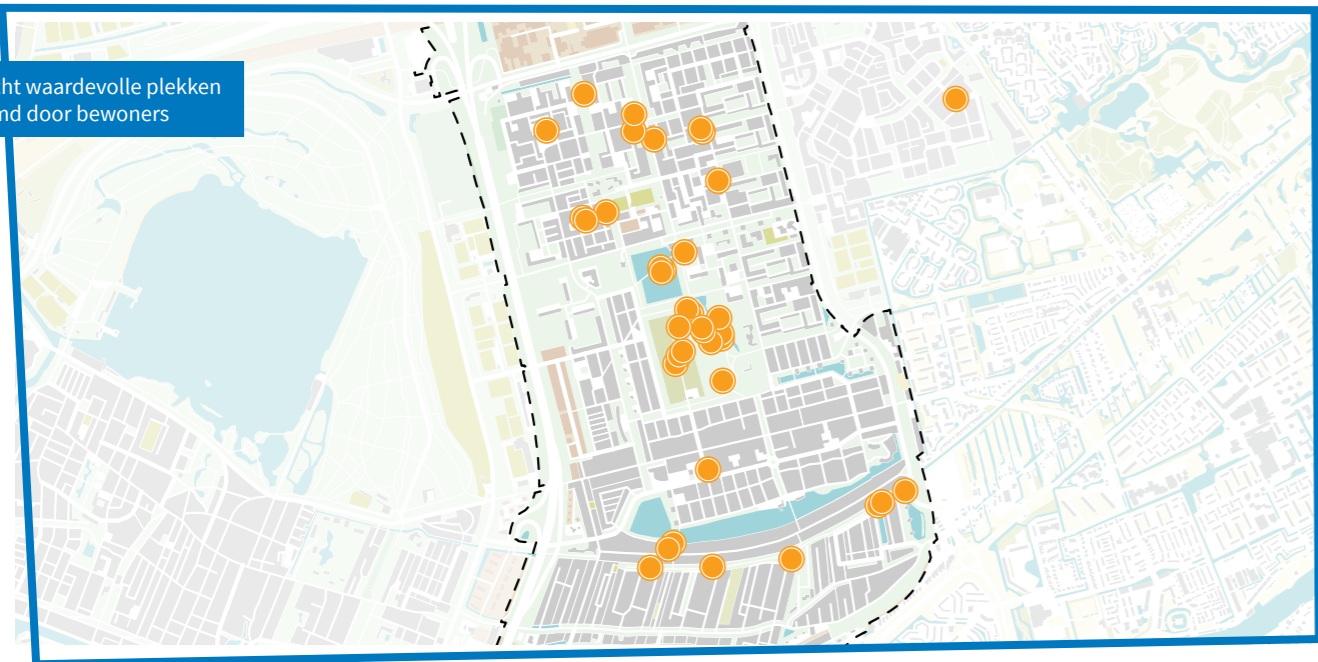
Behoeftte aan activiteiten voor jongeren in 's-Gravenland

De schaduwzijde van het groen en de rust is dat een deel van de bewoners bedrijvigheid en bestemming buitenshuis mist in de wijken. De wijk Prinsenland is kindvriendelijk en jonge kinderen kunnen er over het algemeen fijn spelen. Hoewel speeltuin Pietje Bell zich voornamelijk op kinderen richt, heeft deze plek ook een belangrijke sociale functie voor de wijk als geheel. Echter heeft de speeltuin naast speelruimte en -toestellen voor kinderen nog weinig verdere verblijfsfunctie, vanwege het feit dat er geen 'binnen' is. Vanuit de wijkraad klinkt het geluid dat het fijn zou zijn – juist vanuit hun waardering voor de plek – als hier een overdekte locatie aan toegevoegd wordt. Daar zouden dan activiteiten voor bredere doelgroepen plaats kunnen vinden. Wat bewoners missen is “een Pietje Bell voor volwassenen”. Via deze weg zou er dan ook meer menging tussen verschillende bewonersgroepen plaats kunnen vinden.

“Het is een gezellige groene wijk. Een combinatie van mensen die er al heel lang wonen, studenten, starters. Er zijn gezellige plekje om te eten en veel groen om in te wandelen in de buurt. Wel weinig horeca/kroegjes etc.”

Bewoner via online vragenlijst

Overzicht waardevolle plekken benoemd door bewoners

Deze wens sluit aan bij het feit dat er voornamelijk in 's-Gravenland activiteiten en bestemming gemist wordt voor jongeren. In Het Lage Land worden activiteiten georganiseerd voor ouderen, in Prinsenland kunnen kinderen hun hart ophalen. Dit mist voor de leeftijdsgroepen daar tussenin. Voor tieners die in 's-Gravenland wonen is er na de kinderleeftijd niet veel te doen vlakbij huis, wat ertoe kan leiden dat zij zich gaan vervelen en op termijn de wijk willen verlaten. De wijken worden door een deel van de bewoners dan ook omschreven als een "slaapwijk". Voor echte reuring en activiteiten moeten bewoners de wijk uit. Met name horecavoorzieningen worden gemist in de wijken.

**“Rustige “slaap” wijk?
Groene stroken. Landelijk in
de grote stad.”**

Bewoner via online vragenlijst

**“Gevarieerde wijk, zou
bruisender mogen zijn.”**

Bewoner via online vragenlijst

**“Prinsenland, een aardig
groene wijk waarin een
verschuiving plaatsvindt van
een tweede generatie jonge
gezinnen. Daarnaast zijn er
goede faciliteiten als het om
winkelvoorzieningen gaat. Er zijn
voldoende ontmoetingsplekken
maar weinig horeca of moderne
speeltuinen in Prinsenland zelf.”**

Bewoner via online vragenlijst

Gunstige ligging en bereikbaarheid

Voor hen die reuring buiten de wijk zoeken, ligt het centrum van Rotterdam niet ver weg. Met de auto of het OV is de wijk gemakkelijk te bereiken, vanwege de vele uitvalswegen. Bewoners vinden dit gunstig, omdat ze snel op andere plekken binnen en buiten de stad zijn en gelijktijdig kunnen genieten van het landelijke karakter van de wijk.

**“Dichtbij zowel centrum als
de stad uit, watertjes/slootjes,
gezinnen, goed bereikbaar
per OV, alle voorzieningen op
fietsafstand.”**

Bewoner via online vragenlijst

**“Groene en over het algemeen
rustige wijk. Gunstig gelegen
t.o.v. uitvalswegen en ov.”**

Bewoner via online vragenlijst

Wederopbouwgeschiedenis in het ontwerp van Het Lage Land

De wijk Het Lage Land kent een bijzondere wederopbouwgeschiedenis. Het moderne naoorlogse ontwerp van Lotte Stam-Beese was vernieuwend en bracht een heldere ruimtelijke structuur en veel groen met zich mee. Deze samenhang in ruimtelijke zin staat onder druk door nieuwe bouw- en renovatieprojecten in de wijk. Voor een deel van de bewoners voelt het alsof het groen en de ruimte die ze zo waarderen teruggedrongen wordt.

“Een redelijk groene wijk met goede voorzieningen als O.V., huis van de wijk, scholen, mogelijkheid recreatie. Wel gaat de wijk achteruit en komt er ongewenste hoogbouw.”

Bewoner via online vragenlijst

“Leuke groene wijk, jammer genoeg wordt deze helemaal volgebouwd.”

Bewoner via online vragenlijst

Ruimtelijkheid en bouwontwikkelingen

Bewoners van Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland hechten veel waarde aan de buitenruimte. Dit gevoel wordt gevoed door de effecten die bouwontwikkelingen hebben op hun persoonlijke ruimte in de wijk. In een deel van het publiek toegankelijke Prinsenpark worden nieuwe woningen in het hogere segment gebouwd, letterlijk voor de ogen van bewoners van de Sterflats die over het Prinsenpark uitkijken. Zo wordt de buitenruimte (of het uitzicht daarop) voor de ene bewoner minder toegankelijk, terwijl de ander er juist meer aanspraak op krijgt. Het is niet verwonderlijk dat er hierdoor verschil van mening ontstaat over wat wenselijk is in de ogen van bewoners. Evengoed zal deze ontwikkeling een nieuwe groep bewoners aantrekken met een nieuw elan, wat het imago van de 'slaapwijk' wellicht enigszins naar de achtergrond doet zakken. De verschillen van mening ten spijt; de wijken als geheel kunnen met deze ontwikkeling gebaat zijn. Daarbij blijft het belangrijk dat bouwontwikkelingen niet ten koste gaan van de levensstandaard van huidige bewoners.

“Een wijk die snel aan het veranderen is, het is er levendig, jammer dat het groen gaat verdwijnen voor huizenbouw. Wordt op dit moment heel veel gebouwd.”

Bewoner via online vragenlijst

Samen verschillen van beleving en mening

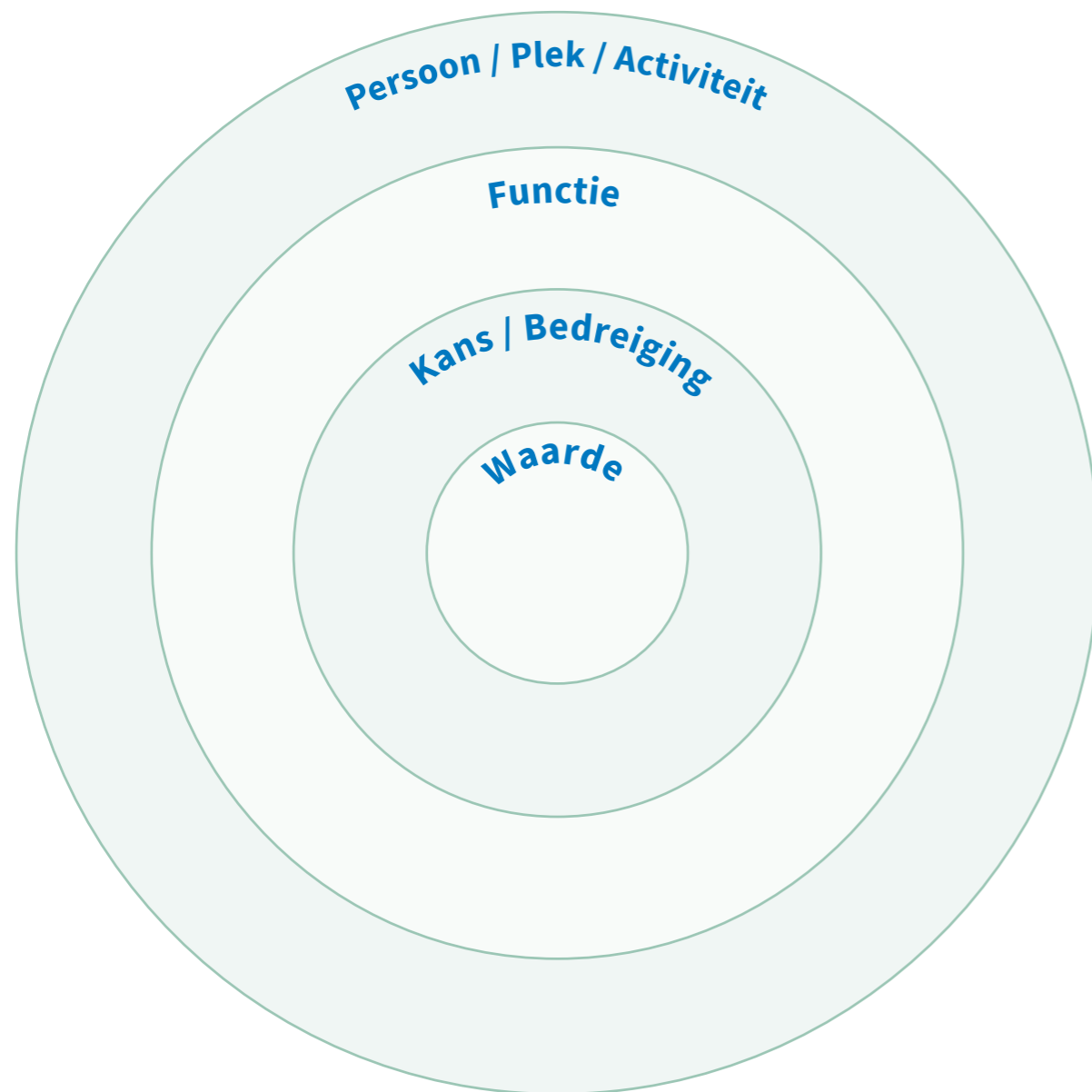
Ondanks de grote verschillen tussen bewoners, wordt er wel vaker een gemiddelde van deze wijken samen genomen, bijvoorbeeld als het gaat om de verdeling van gemeentelijke ondersteuning over heel Rotterdam. De wijkraad geeft aan dat hiermee uitgekeken moet worden, omdat er dan een beeld verschijnt dat met geen van de wijken meer correspondeert. De kenmerken waarin de wijken onderling van elkaar verschillen, met name op het vlak van welzijn en zelfredzaamheid, dienen ook zichtbaar te zijn.

Er wonen kwetsbaren en armen in deze wijken, in het bijzonder in Het Lage Land en Prinsenland. Zij zijn gebaat zijn bij consistente ondersteuning vanuit de gemeente en solidariteit vanuit de wijk. Voor hen is zelfredzaamheid en eigen regie een luxe die veelal niet binnen handbereik ligt. Hun beleving en ervaringen binnen de wijk staan ver af van hen die een kilometer verder ten zuiden (in 's-Gravenland) wonen en geen financiële bestaansonzekerheid (meer) kennen. Naast de erkenning van dergelijke uitersten, is samenhang en het zoeken naar een gezond evenwicht in en tussen deze wijken belangrijk. Dat is iets heel anders dan een positief gemiddelde in cijfers onderaan de streep. Verschillende behoeftes kunnen in deze wijk naast elkaar bestaan, waarbij elkaar actief opzoeken van wezenlijk belang is voor de sociale cohesie in de wijk en het welzijn van bewoners.

Het wijkraadsgebied Het Lage Land - Prinsenland - 's-Gravenland kent uiteenlopende kenmerken, die allen gezien dienen te worden. Er is samenhang én anonimiteit. Er bestaat solidariteit jegens elkaar én persoonlijke zelfredzaamheid. Sociale cohesie onder bewoners is belangrijk, maar ook het recht om desgewenst prettig en veilig in anonimiteit te leven. Te midden van alle verschillen is het vinden van balans in deze wijken belangrijk, waarbij de uiteinden van de schaal net zo veel bestaansrecht hebben als de middenmoot.

OVER HET ONDERZOEK

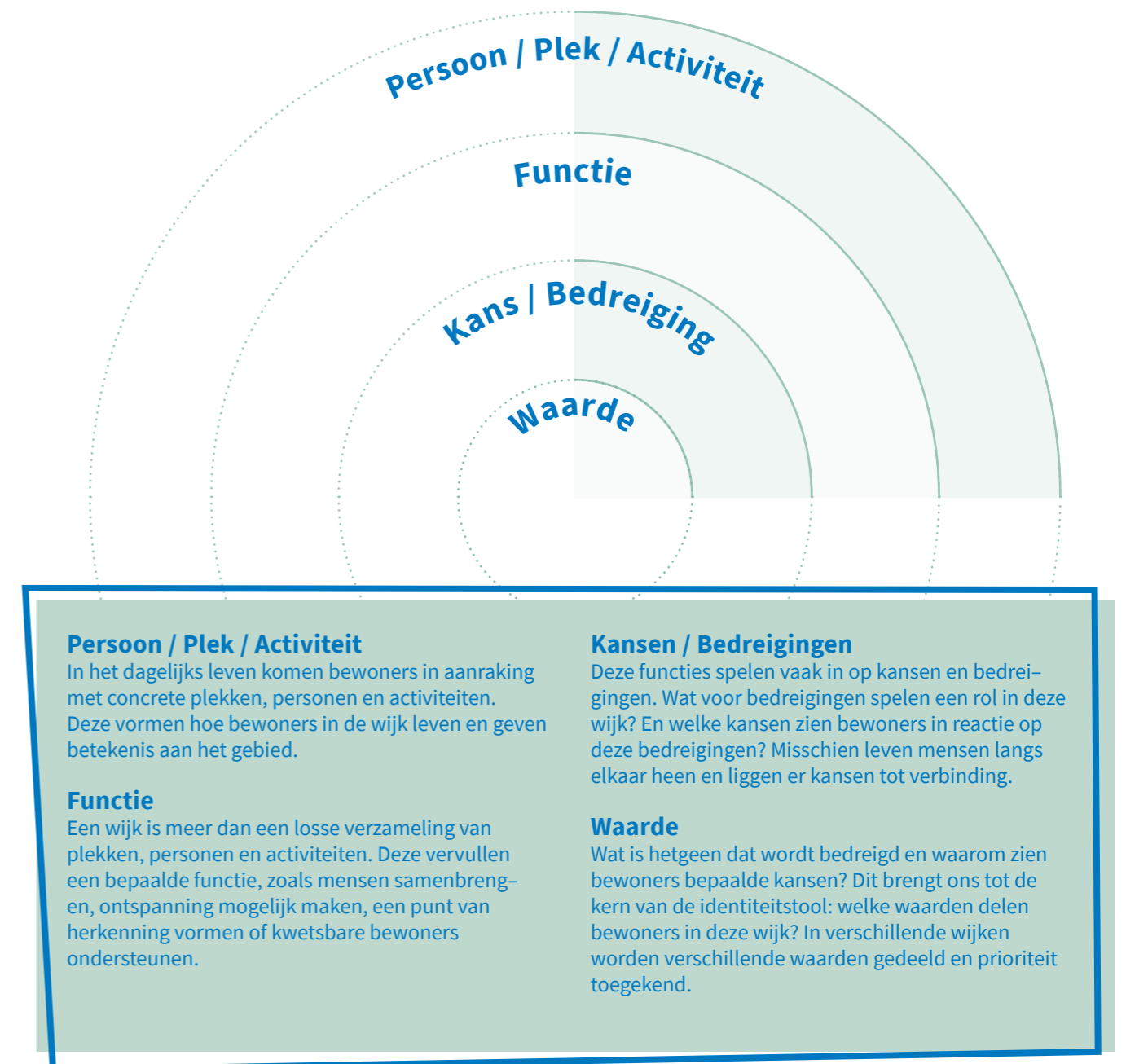

Methodiek

Om de identiteit(en) van de wijk in kaart te brengen is gebruik gemaakt van een gesprekstoel. Aan de hand van deze cirkelvormige tool, wordt het complexe begrip identiteit 'afgepeld' in vier lagen. Van concrete plekken, personen en activiteiten in de buitenste laag, tot de meer abstracte kern van de cirkel met gedeelde waarden. De beleving van bewoners vormt hierbij het startpunt.

De ingevulde tool is een snapshot van de wijkidentiteit(en) op dit moment door de ogen van bewoners. Dit beeld is per definitie onvolledig en in ontwikkeling; het is nooit af. Toch geeft het inzicht in identiteit(en) van een gebied. Wat vinden bewoners belangrijk en waarom? En hoe zien we dit terug in de wijk?

De cirkel kan op verschillende manieren gelezen worden. Zowel van buiten naar binnen als andersom. Plekken, personen en activiteiten zijn enerzijds een weerspiegeling van de onderliggende lagen. Ze worden gevormd door gedeelde waarden, kansen en bedreigingen van een wijk. Anderzijds zijn deze plekken, personen en activiteiten van invloed op de onderliggende lagen. Ze beïnvloeden hoe men in de wijk samenleeft en wat men belangrijk vindt. Deze relaties zijn niet altijd lineair; tussen de verschillende aspecten in de cirkel bestaan ook kruisverbindingen. Al deze verbindingen samen geven inzicht in de complexiteit van de identiteit(en) van de wijk.

VERHALEN HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

Avonturenspeeltuin Pietje Bell

“Tijdens ons najaarsprogramma kunnen kinderen walnoten en kastanjes rapen, kastanjes poffen en groenten en bloemen planten in de moestuin. Zo geven we kinderen mee hoe alles bloeit en groeit in de natuur.” Als sociaal beheerder zorgt Jacqueline dat alles reilt en zeilt bij Pietje Bell.

AVONTURENSPEELTUIN PIETJE BELL HEEFT GROTE PLANNEN

Midden in het Prinsenpark achter de Zeelenbergsingel ligt Pietje Bell: een avonturenspeeltuin waar kinderen kunnen ravotten en ontdekken. “Hier kunnen kinderen spelen met water, zand en modder: een plek waar je dus lekker vies kunt worden”, zegt sociaal beheerder Jacqueline Stammeijer.

Speelbos

Achter in de avonturenspeeltuin staan hoge bomen waar kinderen een echte bosbeleving hebben. Ouders kunnen er wandelen of een kopje koffie drinken terwijl de kinderen spelen in een veilige en afgebakende omgeving. De speeltuin is groen en wordt goed onderhouden door een team vrijwilligers en een sociaal beheerder. “Elke woensdagmiddag bieden we activiteiten aan”, vertelt Jacqueline. “Tijdens ons najaarsprogramma kunnen kinderen walnoten en kastanjes rapen, kastanjes poffen en groenten en bloemen planten in de moestuin. Zo geven we kinderen mee hoe alles bloeit en groeit in de natuur.” Als sociaal beheerder zorgt Jacqueline dat alles reilt en zeilt bij Pietje Bell. “Het gebouw moet onderhouden worden, maar ook de toestellen. De activiteiten worden begeleid door de vrijwilligers, en als er gaten vallen in het rooster spring ik bij.”

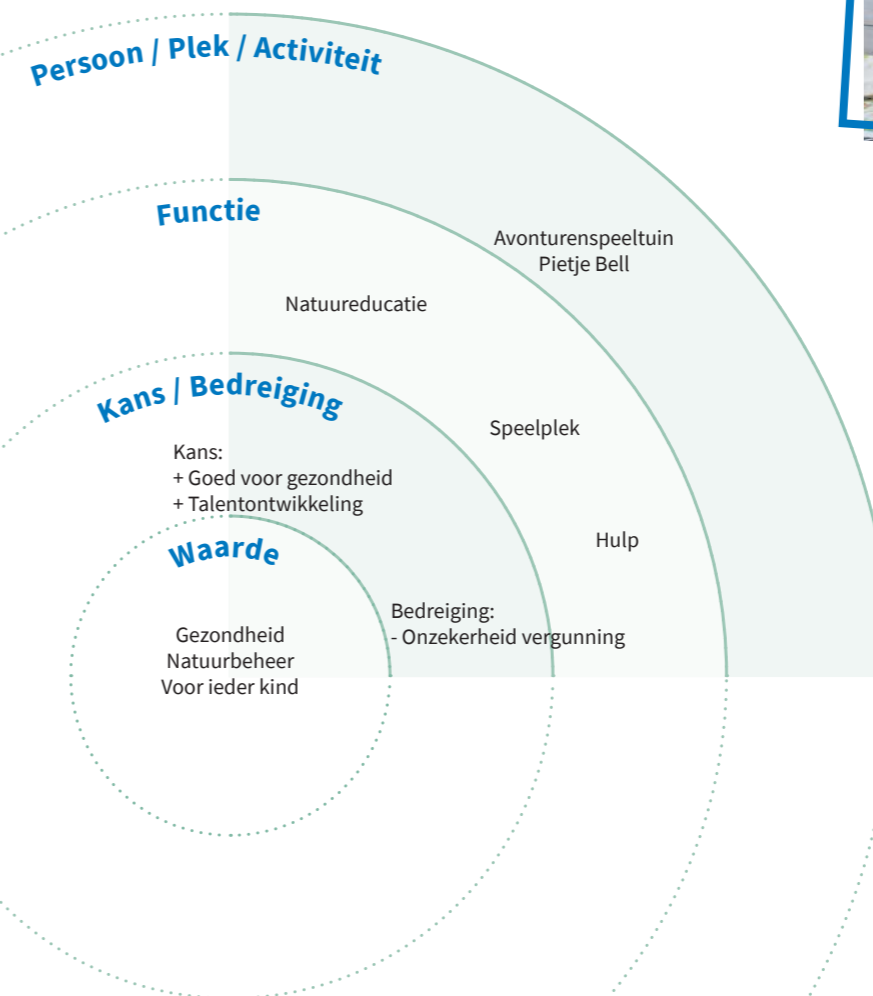
Een mooie plek voor educatie

De speeltuin is een onderdeel van gro-up buurtwerk en Huis van de Wijk Prinsenland. Als sociaal beheerder wil Jacqueline Pietje Bell meer onderdeel maken van de wijk door ouders te betrekken en contact te leggen met scholen in de wijk. “Aan het park grenzen Basisschool voor Montessori Onderwijs De Kleine Prins en de Rudolf Steiner School Prinsenland. Beide maken zij gebruik van de Buitenschoolse Opvang, gevestigd in het midden van de speeltuin.” Hoewel de scholen de speeltuin weten te vinden, wil Jacqueline meer ruimte bieden voor educatie. “Er valt zoveel te ontdekken bij Pietje Bell”, zegt ze enthousiast. “Buiten spelen is veel gezonder voor kinderen dan binnen achter een schermje zitten. Ook is het hier groener dan op een gemiddeld schoolplein.” Er liggen plannen voor een samenwerking met Max de Moestuinman die schoolpleinen speelvriendelijker maakt met ‘tegels eruit, groen erin’. “Hij wil graag met ons werken aan een plan om kinderen zelf hutten te laten bouwen.”

“Deze toekenning biedt toekomstperspectief. Nu kan er geïnvesteerd worden in reparaties en nieuwe speeltoestellen. Ook zijn er plannen om klassen te ontvangen zodat kinderen van de tuin kunnen leren. Het liefst zou ik daarvoor een groen buitenlokaal hebben, zoals een tipi of een safaritent.”

Hoewel de scholen de speeltuin weten te vinden, wil Jacqueline meer ruimte bieden voor educatie. “Er valt zoveel te ontdekken bij Pietje Bell”, zegt ze enthousiast. “Buiten spelen is veel gezonder voor kinderen dan binnen achter een schermje zitten. Ook is het hier groener dan op een gemiddeld schoolplein.”

Plannen voor de toekomst

Pietje Bell werd in 1995 aangelegd en was destijds niet meer dan een open vlakte. Omdat het elk jaar onzeker was of de speeltuin een vergunning en subsidie zou krijgen, werd het terrein verwaarloosd. De stichting heeft nu een toekenning voor zes tot tien jaar gekregen; de speeltuin zal zich per jaar dienen te verantwoorden met activiteiten en bezoekersaantallen voor de openstelling. Jacqueline krijgt nu de kans om de natuurspeeltuin weer op de kaart te zetten. “Deze toekenning biedt toekomstperspectief. Nu kan er geïnvesteerd worden in reparaties en nieuwe speeltoestellen. Ook zijn er plannen om klassen te ontvangen zodat kinderen van de tuin kunnen leren. Het liefst zou ik daarvoor een groen buitenlokaal hebben, zoals een tipi of een safaritent.”

MENSEN HEBBEN ALTIJD BEHOEFTE AAN EEN LUISTEREND OOR

Door het aanbieden van een ontmoetingsplek, meerdere activiteiten, praktische hulp en financiële ondersteuning is Stichting Open Arms er voor inwoners van Het Lage Land. “Het contact met mensen is niet zo ingewikkeld, maar wel ontzettend belangrijk”, zegt medewerker Henk den Breejen.

Luisterend oor

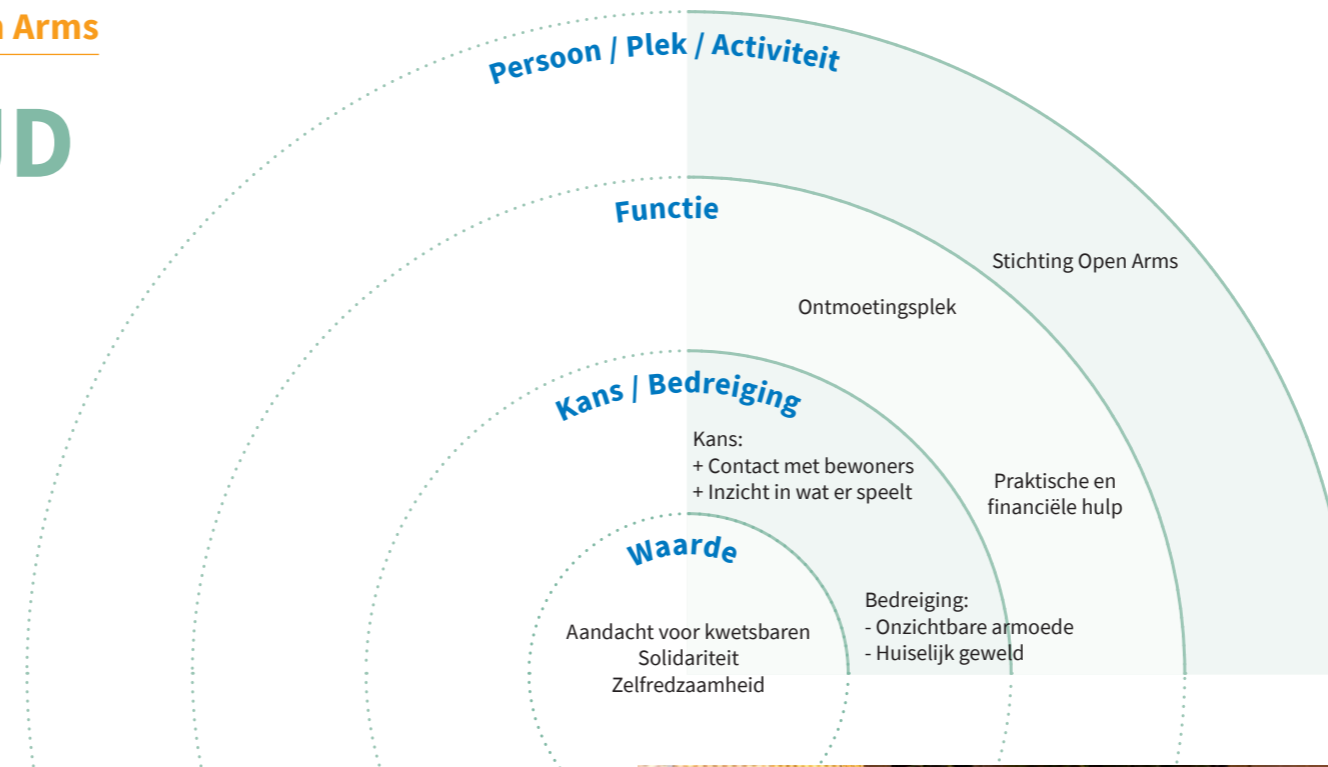
Al tien jaar lang werkt Henk vier dagen per week als opbouwwerker bij Stichting Open Arms. Met de bijbel als inspiratiebron stuurt hij negentig vrijwilligers aan, voert hij gesprekken met en legt contacten tussen de wijkbewoners. Henk vertelt: “De activiteiten startten in 2005 vanuit de Verrijzeniskerk in Prins Alexander, de huidige Alexanderkerk. Twee vrijwilligers van de Samenwerkings Gemeente Alexanderpolder (SGA) deelden voedselpakketten uit aan mensen in de wijk. Dat is steeds verder gegroeid.” Al snel ontdekten de vrijwilligers dat de wijkbewoners die ze hielpen ook hun verhaal kwijt wilden, onder het genot van een kop koffie. “Er waren mensen bij die de taal niet spraken, dus startten we een taalles. Zo zijn gaandeweg allerlei activiteiten ontstaan.”

Het Palet

Door het succes van de activiteiten werd in 2009 een stichting opgericht los van de kerk. “De lijn met de kerk is er nog steeds”, aldus Henk. Veel vrijwilligers komen van de SGA en Ichtuskerk, die ook is aangehaakt. In voormalig schoolgebouw Het Palet in Het Lage Land heeft Open Arms een vaste plek in de wijk. “We zijn er met name voor wijkbewoners die financieel lastig zitten of weinig contacten hebben. Open Arms wil goed nieuws voor hen zijn. Daar leent Het Palet zich als ontmoetingsplaats en activiteiten centrum uitstekend voor.” Waar Henk om gaat is een luisterend oor bieden en vragen hoe het met de mensen gaat. “Dat is waarom de bezoekers hier graag komen. Zo ontstaan er relaties en contacten, en vormen we samen één grote familie.”

Seniorencafé

Het Lage Land is een prettige wijk, vindt Henk. Het Palet ligt vlak bij metro- en treinstation Rotterdam Alexander en er zijn genoeg winkels. Er wonen veel senioren in de wijk, dus een ontmoetingsplek als deze is belangrijk. Ook om eenzaamheid te bestrijden. Elke maandagochtend wordt daarom in Het Palet een SeniorenCafé georganiseerd: een verlengde huiskamer waar bezoekers een hapje en een drankje krijgen. In een kringgesprek vertellen mensen hoe hun weekend was, of laten ze hun nieuwe schoenen zien. “Veel ouderen in de wijk wonen alleen. Dan is het niet vanzelfsprekend dat iemand je goedemorgen wenst, of vraagt hoe je bezoek aan de tandarts was. Daarom vinden mensen het hier prettig.” Ook worden er spelletjes gedaan, geschilderd en de krant gelezen. “Het SeniorenCafé is ontstellend eenvoudig, maar betekent immers veel.”

“Veel ouderen in de wijk wonen alleen. Dan is het niet vanzelfsprekend dat iemand je goedemorgen wenst, of vraagt hoe je bezoek aan de tandarts was. Daarom vinden mensen het hier prettig.”

Al snel ontdekten de vrijwilligers dat de wijkbewoners die ze hielpen ook hun verhaal kwijt wilden, onder het genot van een kop koffie. “Er waren mensen bij die de taal niet spraken, dus startten we een taalles. Zo zijn gaandeweg allerlei activiteiten ontstaan.”

Fred

In eerste instantie zetten Fred en zijn vrouw zich in voor de bewoners van de Sterflats. Aan hun keukentafel ontvingen ze mensen die problemen hadden met verhuurder Woonstad en boden een luisterend oor. “Er was een plek nodig waar buurtbewoners bij elkaar konden komen. Het buurthuis was al jaren uit het straatbeeld verdwenen.

VROEGER WAS DIT HET AFVALPUTJE VAN ROTTERDAM

Achter de Nancy Zeelenbergsingel in Prinsenland staan vier flats die door hun vorm bekend staan als de Sterflats. Lange tijd stond de buurt met de flatgebouwen bekend als probleemwijk. Samen met zijn vrouw heeft bewoner Fred Pijl de Sterflats op de kaart gezet als een plek waar je plezierig woont en waar allerlei activiteiten zijn.

Tijd voor actie

“Waar vind je zoveel groen, een bushalte voor de deur, drie winkelcentra op loopafstand, viswater en een wandelgebied als het Kralingse Bos in de buurt?” Fred Pijl is trots op zijn wijk. “Vroeger waren er veel problemen, maar dat is nu stukken minder”, zegt hij trots. “Dat komt omdat we er altijd bovenop zitten. Op een gegeven moment moest er iemand opstaan die zei: en nou is het genoeg. Als er nu iets aan de hand is nemen we direct maatregelen. De politie of brandweer wordt gelijk gewaarschuwd en op meldingen wordt snel gereageerd.”

Zoeken naar oplossingen

In eerste instantie zetten Fred en zijn vrouw zich in voor de bewoners van de Sterflats. Aan hun keukentafel ontvingen ze mensen die problemen hadden met verhuurder Woonstad en boden een luisterend oor. “Er was een plek nodig waar buurtbewoners bij elkaar konden komen. Het buurthuis was al jaren uit het straatbeeld verdwenen. We gingen praten met instanties en in 2018 kregen we twee huismeesters voor de flats: een sociale huismeester vanuit de gemeente en een technische huismeester vanuit Woonstad.”

Adopteer een container

Het leek de sociale huismeester een goed idee dat Fred ook container adoptant zou worden: iemand die zicht houdt op de ondergrondse containers, een melding maakt als de container vol zit, de boel er omheen schoonhoudt en mensen die er vuil naast plaatsen aanspreekt. “Ik liet ‘s ochtends om vijf uur altijd de honden uit en zag dan de ratten tennissen op het sportveld. Zo erg was het gesteld met het huisvuil dat overal lag. Inmiddels houden we met acht vrijwilligers zicht op de containers in de buurt. Een hele verbetering.”

Verzamelplek voor wijkbewoners

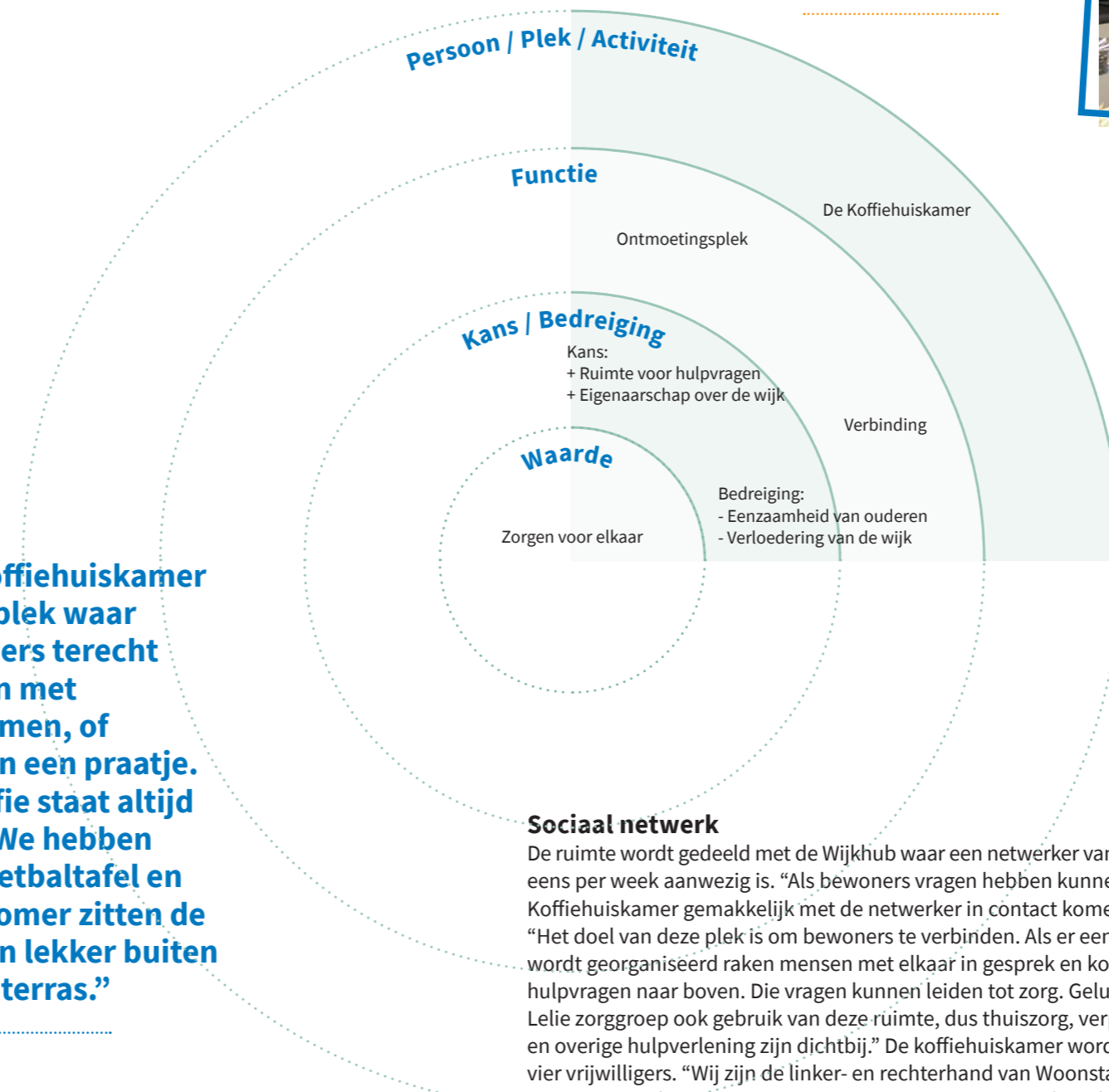
Kort erna begon Fred met het organiseren van activiteiten. Een van de plannen was een koffiehuiskamer voor de wijkbewoners. Woonstad stelde een ruimte ter beschikking, maar er moest wel huur worden betaald. Via sponsoring pakte Woonstad de toiletten, de keuken en vloeren aan. De gemeente regelde tafels en stoelen en een bewoner doneerde een boekenkast waar je boeken kunt pakken of neerzetten. “De Koffiehuiskamer is een plek waar bewoners terecht kunnen met problemen, of gewoon een praatje. De koffie staat altijd klaar. We hebben een voetbaltafel en in de zomer zitten de mensen lekker buiten op het terras.”

“Het doel van deze plek is om bewoners te verbinden. Als er een activiteit wordt georganiseerd raken mensen met elkaar in gesprek en komen er ook hulpvragen naar boven. ... dus thuiszorg, verpleeghuiszorg en overige hulpverlening zijn dichtbij.”

Fred

“De Koffiehuiskamer is een plek waar bewoners terecht kunnen met problemen, of gewoon een praatje. De koffie staat altijd klaar. We hebben een voetbaltafel en in de zomer zitten de mensen lekker buiten op het terras.”

Sociaal netwerk

De ruimte wordt gedeeld met de Wijkhub waar een netwerker van de gemeente eens per week aanwezig is. “Als bewoners vragen hebben kunnen ze via de Koffiehuiskamer gemakkelijk met de netwerker in contact komen”, zegt Fred. “Het doel van deze plek is om bewoners te verbinden. Als er een activiteit wordt georganiseerd raken mensen met elkaar in gesprek en komen er ook hulpvragen naar boven. Die vragen kunnen leiden tot zorg. Gelukkig maakt de Lelie zorggroep ook gebruik van deze ruimte, dus thuiszorg, verpleeghuiszorg en overige hulpverlening zijn dichtbij.” De koffiehuiskamer wordt gerund door vier vrijwilligers. “Wij zijn de linker- en rechterhand van Woonstad en de oren en ogen voor de gemeente. We weten precies wat er speelt in de wijk”, zegt Fred. Door alle activiteiten en samenwerkingen ziet Fred de buurt positief veranderen. Zijn inzet wordt door buurtbewoners dan ook zeer gewaardeerd. “Ik blijf net zo lang doorgaan tot ik mijn doel heb bereikt. Is het niet linksom, dan rechtsom.”

IN PRINS ALEXANDER WERKEN BEWONERS SAMEN AAN DE ENERGIETRANSITIE

Alex Energie is een initiatief van inwoners uit Prins Alexander die zich samen inzetten voor duurzame energie in de wijk. Door samen te werken met organisaties en de gemeente nemen ze het initiatief om de energietransitie te versnellen.

Inspiratie om verder te kijken

Als klimaatexpert Thijs de la Court in de jaren tachtig niet zijn spandoek met de tekst 'STOP ZURE REGEN' op de Sint Janskerk in Den Bosch had gehangen, had wijkbewoner Donald van den Akker nooit Alex Energie opgericht. Donald: "Thijs heeft mij geïnspireerd om altijd verder te kijken en de effecten van je acties in te zien." In 2018 begint Donald daarom met zijn plan voor een duurzame en lokale energiecoöperatie. Een jaar later is Coöperatieve Energievereniging Alex Energie een feit: duurzaam energie van en voor de bewoners van Prins Alexander.

Verduurzamen met Alex Energie

Het team van Alex Energie gaat geregeld de wijk in om bewoners concrete tips te geven over energieverbruik. "Onlangs stonden we bij station Alexander met een kraampje 'Hoe kom je de winter door'. Daar gaven we mensen concrete tips om in de koude maanden energie te besparen", vertelt Donald. "Als je samen met het collectief je woning wil verduurzamen en onderhouden, ga je een stap verder. Dan gaan we samen praten over isolatie en het installeren van warmtepompen."

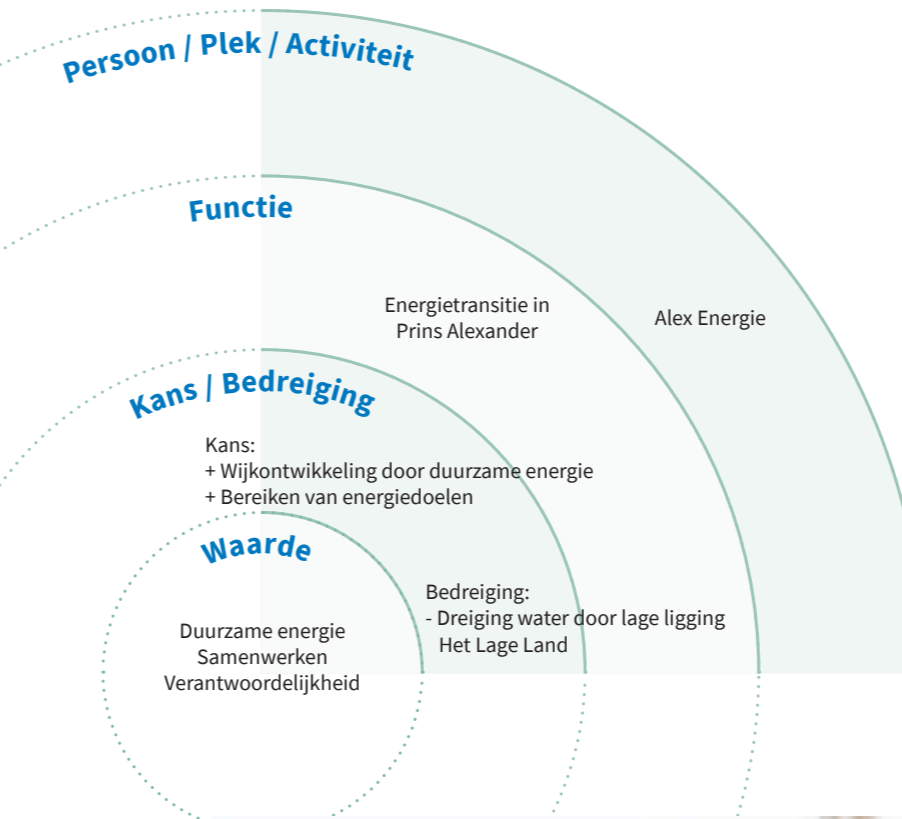
Samen investeren in zonnepanelen

Donald zoekt telkens manieren om wijkbewoners op het gebied van energie te laten samenwerken, zoals met collectieve zonnedaken. Daarbij investeren de bewoners via Alex Energie samen in zonnepanelen op daken in de wijk. De opgewekte energie levert geld op dat voor een deel terug gaat naar de investeerders. Het overige deel gaat in de pot van het wijkfonds, een spaarpot van de leden van Alex Energie. "Zo blijft het geld in de wijk en gaan de grote energiemaatschappijen er niet mee vandoor", legt Donald uit. "Dit maakt energie een instrument om wijkontwikkeling mogelijk te maken."

Neuzen dezelfde kant op

Dankzij Alex Energie zijn de eerste twee zonnedaken in de wijk een feit. In het kader van het Rotterdamse klimaatakkoord is er afgesproken dat in 2025 nog negentig van dit soort daken gerealiseerd worden in heel Rotterdam. Daarvan komen er een aantal in Prins Alexander. "Het zou mooi zijn als steeds meer bewoners aanhaken. Om dat voor elkaar te krijgen moeten we als coöperatie goed zichtbaar en aantrekkelijk zijn", zegt Donald. Andere duurzaamheid thema's zijn vergroening van de wijk, waterproblematiek en aanpak daarvan: Het Lage Land is de laagst gelegen woonwijk in Nederland. "We liggen ver onder NAP en de zeespiegel stijgt, dus staan we voor een behoorlijke uitdaging."

Het team van Alex Energie gaat geregeld de wijk in om bewoners concrete tips te geven over energieverbruik. "Onlangs stonden we bij station Alexander met een kraampje 'Hoe kom je de winter door'. Daar gaven we mensen concrete tips om in de koude maanden energie te besparen", vertelt Donald.

Het overige deel gaat in de pot van het wijkfonds, een spaarpot van de leden van Alex Energie. "Zo blijft het geld in de wijk en gaan de grote energiemaatschappijen er niet mee vandoor", legt Donald uit. "Dit maakt energie een instrument om wijkontwikkeling mogelijk te maken."

Noodzakelijk

"De doelstellingen om de energietransitie soepel te laten verlopen zijn hooggegrepen", zegt Donald. Dat red je niet als gemeente alleen, daar heb je ook de inwoners voor nodig. "Die moet je in staat stellen om mee te doen."

Als kleine jongen liep Kees Zwinkels er dagelijks rond en zag hoe zijn vader de omslag maakte van kwekerij naar tuincentrum. Naast school en later naast zijn studie was het doodgewoon om mee te helpen in de zaak. “Je deed eerst je huiswerk, want dat ging voor, maar daarnaast en op zaterdag werd je gevraagd om te helpen.”

Kees

EEN BEZOEK AAN TUINCENTRUM ZWINKELS IS EEN BELEVING

De Rotterdamse wijk 's Gravenland is een fijne en unieke wijk aan de rand van de stad Rotterdam: ruimtelijk en natuurgericht en geeft je echt een dorpsgevoel. Er wonen voornamelijk gezinnen in de vrijstaande woningen. Midden in de wijk vind je Tuincentrum Zwinkels en stap je een oase van groen binnen. Voor mensen die een huis met een tuin willen is deze wijk de 'place to be', zegt mede-eigenaar Kees Zwinkels. "Al vijftig jaar kun je bij ons terecht om je tuin of huis te vergroenen."

Van kwekerij naar tuincentrum

In de jaren zeventig runde vader Zwinkels een goedlopende kwekerij met sla en tomaten. Maar omdat hij altijd al interesse had voor handel wilde hij zijn geluk beproeven in de handel van bloemen en planten. Na een werk-uitje naar een plantenveiling besloot hij om wat planten mee te nemen en zette deze azalea's, cyclamen en chrysanten in zijn kas. Om klanten te trekken kwam er een bord op de voorgevel van de kas en voilà: Tuincentrum Zwinkels was geboren.

Vrij tussen de planten

Als kleine jongen liep Kees Zwinkels er dagelijks rond en zag hoe zijn vader de omslag maakte van kwekerij naar tuincentrum. Naast school en later naast zijn studie was het doodgewoon om mee te helpen in de zaak. "Je deed eerst je huiswerk, want dat ging voor, maar daarnaast en op zaterdag werd je gevraagd om te helpen." Het was niet logisch dat Kees de zaak later zou overnemen. "Ik studeerde techniek. Maar in mijn laatste stagejaar besepte ik dat ik liever vrij tussen de planten en tuinen wilde werken."

Klaar voor de toekomst

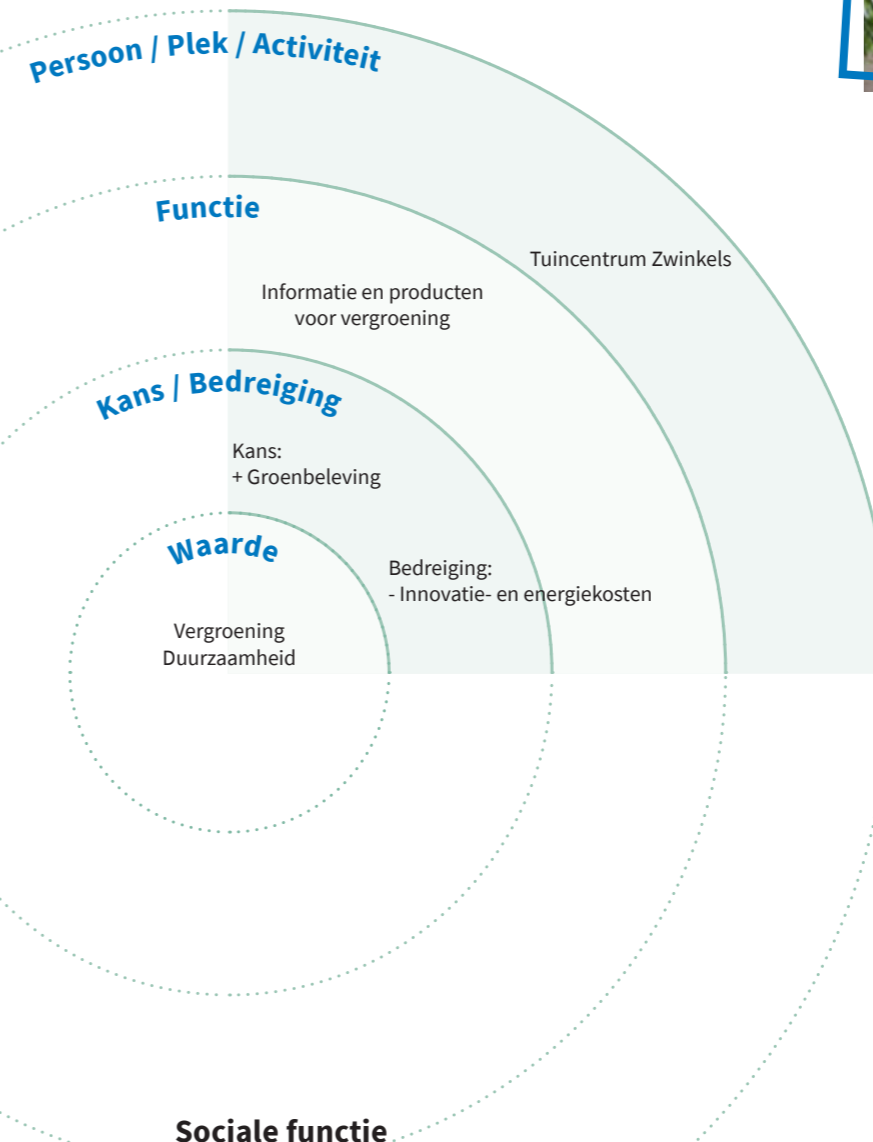
Met zijn broer Leo neemt Kees in de jaren negentig de zaak van zijn vader over. De klantenkring van het tuincentrum groeide snel en de broers wilden het tuincentrum toekomstbestendig maken. Daarin wilde Kees met zijn tijd mee. "Met mijn technische achtergrond heb ik onze kassen duurzamer gemaakt, zodat ze weer veertig jaar mee konden." Het familiebedrijf wordt inmiddels gerund door de twee broers, twee zussen Zwinkels en een loyaal team van medewerkers. Naast het runnen van het tuincentrum, adviseren ze ook over groene gevels en groene daken. "Op deze manier heeft ons bedrijf ook een maatschappelijke functie en werken we mee aan een groene toekomst."

"Als bedrijf ben je er niet alleen om geld te verdienen maar je hebt ook een taak om mensen in je buurt zo goed mogelijk te helpen", zegt Kees. Dat gaat van advies over de vergroening van je tuin, woning of bedrijfspand, tot het vervullen van een sociale functie.

Naast het runnen van het tuincentrum, adviseren ze ook over groene gevels en groene daken. "Op deze manier heeft ons bedrijf ook een maatschappelijke functie en werken we mee aan een groene toekomst."

.....

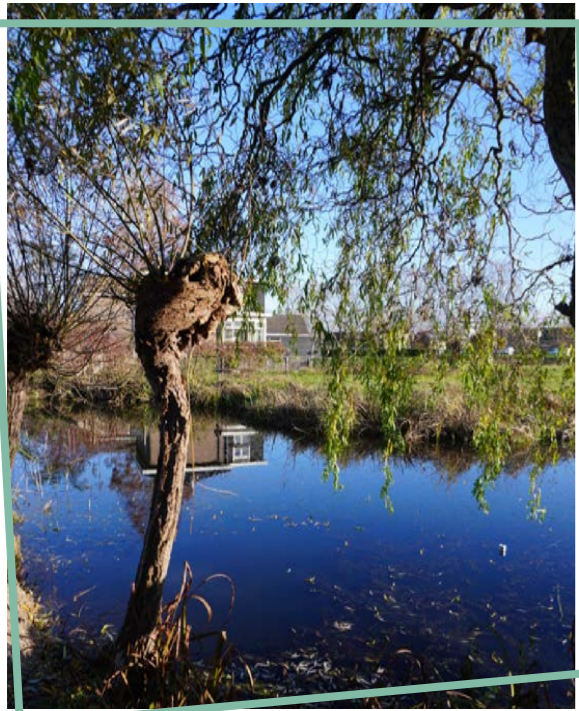

Sociale functie

"Als bedrijf ben je er niet alleen om geld te verdienen maar je hebt ook een taak om mensen in je buurt zo goed mogelijk te helpen", zegt Kees. Dat gaat van advies over de vergroening van je tuin, woning of bedrijfspand, tot het vervullen van een sociale functie. "Aan iedere klant proberen we de aandacht te geven die nodig is, ook al komen ze alleen even genieten van al het groen." Tussen alle planten, bloemen, vazen en accessoires staat het groentestalletje waar het allemaal mee is begonnen. "Mensen kunnen hier uren rondlopen voor een stukje beleving."

'S-GRAVENWEG: EEN GELIEFDE WEG MET HISTORISCH LANDSCHAP

'Zo oud als de weg naar Kralingen', dat is de 's-Gravenweg. Deze historische weg verbindt Kralingen met Nieuwerkerk aan den IJssel. Veel bewoners komen hier graag om te wandelen en nog iets van de poldergeschiedenis te ervaren.

"Ik kom hier graag wandelen en genieten van het historische landschap."

Bewoner uit straatgesprekken

"Ik vind het uitzicht daar verderop wel mooi, want het lijkt dan net of je midden tussen de weilanden loopt."

Bewoner uit straatgesprekken

"Ik ga altijd graag een frisse neus halen met zulk weer en dit landschap is prachtig met het groen, de natuur en de mooie huizen."

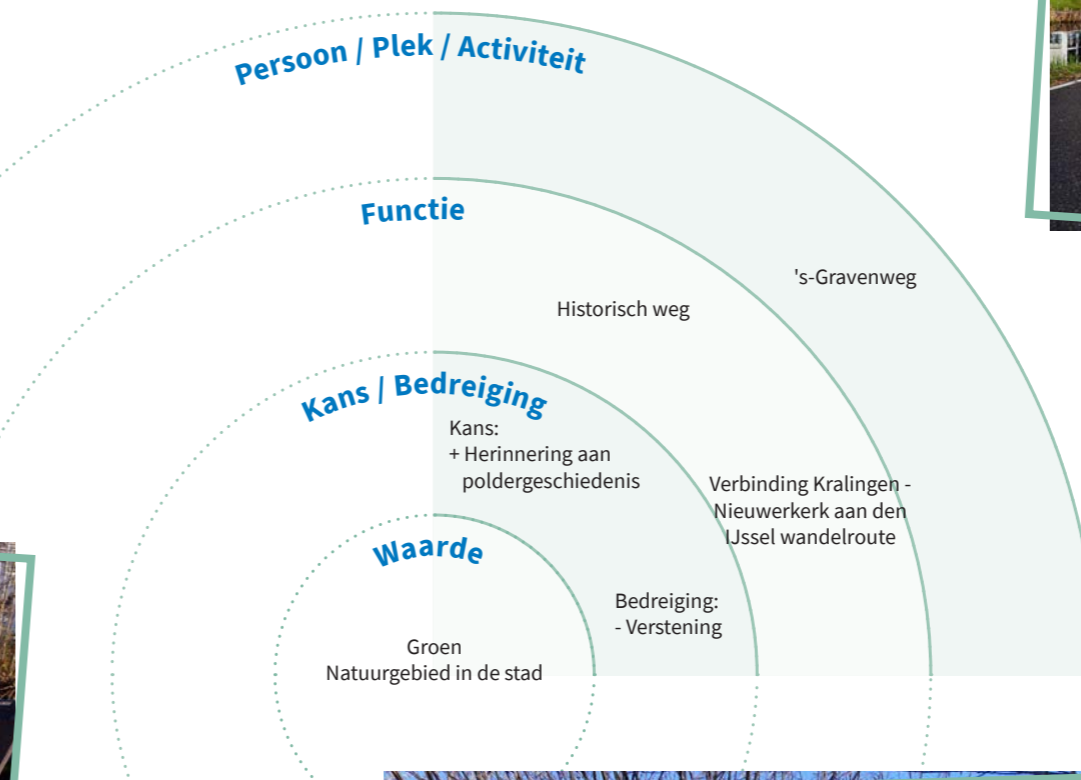
Bewoner uit straatgesprekken

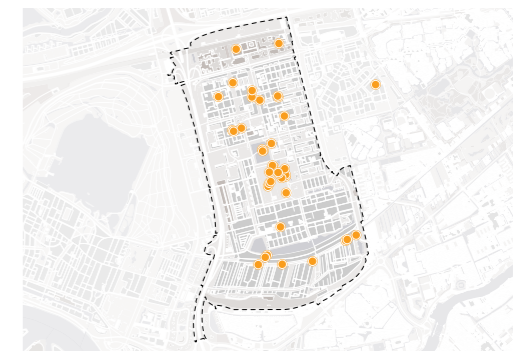
06

"Dit is een prachtig mooi gedeelte van Rotterdam/Capelle wat soms ondergewaardeerd wordt."

Bewoner uit online vragenlijst

VERHALENWANDELING HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

Hierboven zie je de plekken, activiteiten en mensen die genoemd zijn door bewoners in de zoektocht naar de wijkidentiteit(en). Op de routekaart hiernaast worden zes verhalen uitgelicht. Wandel er langs en leer de wijk nog beter kennen!

Het verhaal van de wijk is nooit af. Schrijf hieronder de namen van plekken, mensen of activiteiten die jij ook belangrijk vindt in de wijk.

- 07
- 08
- 09
- 10
- 11

01

Avonturenspeeltuin Pietje Bell

“Buiten spelen is veel gezonder voor kinderen dan binnen achter een schermje zitten.”

Hattasingel 45

02

Stichting Open Arms

“Veel ouderen in de wijk wonen alleen. Dan is het niet vanzelfsprekend dat iemand je goedemorgen wenst, of vraagt hoe je bezoek aan de tandarts was.”

Het Palet, Duikerstraat 29

03

Sterflats

Door alle activiteiten en samenwerkingen ziet Fred de buurt positief veranderen.

Sterflats, Huslystraat

04

Donald van de Akker

“Deze wijk ligt op het laagste niveau van Nederland en de zeespiegel stijgt, dus staan we voor een behoorlijke uitdaging.”

Station Rotterdam Alexander

05

Tuincentrum Zwinkels

“Voor mensen die een huis met een tuin willen is deze wijk de place to be.”

's-Gravenweg 620

06

's-Gravenweg

“Ik wandel hier graag om te genieten van het historische landschap.”

's-Gravenweg

COLOFON

Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland

Wijkidentiteit(en)

In opdracht van

Gemeente Rotterdam

In samenwerking met

Wijkraad Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland

Uitvoering

Veldacademie
Waalhaven Oostzijde 1
3087 BM Rotterdam
info@veldacademie.nl | www.veldacademie.nl

Stichting Wijkcollectie
Willem Buytewechstraat 145
3024 XE Rotterdam
info@wijkcollectie.nl | www.wijkcollectie.nl

Uitgave

1^e uitgave, december 2022
©2022 Stichting Wijkcollectie | Veldacademie

Copyright

De gebruiker mag het werk kopiëren, verspreiden, tonen en op- en uitvoeren onder de volgende voorwaarden:

Naamsvermelding De gebruiker dient de naam van Stichting Wijkcollectie en Veldacademie te vermelden. **Niet-commercieel** De gebruiker mag het werk niet voor commerciële doeleinden gebruiken. **Geen afgeleide werken** De gebruiker mag het werk niet bewerken.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/nl/>

Onderzoeksteam

Elisa Matse
Anne-Lotte Groenewegen

Nicole van Dijk

Coördinatie

Elisa Matse

Leonie Roukens

Wijkanalyse

Elisa Matse

Wijkreporter

Hilla Dos Santos

Eindredactie verhalen

Cathelijne Beijn
Mariette van der Elburg

Vormgeving en beeldredactie

Rosemiek van der Linden
Minke Themans

Lotl Design - Marlies Bouman

Fotografie

Boy Berkhout

Hilla Dos Santos
Marijke Gips

HET LAGE LAND PRINSENLAND 'S-GRAVENLAND

Wijkidentiteit(en)

De identiteit van de wijk is altijd in beweging. Juist daarom is het waardevol om hier van tijd tot tijd een afspiegeling van in kaart te brengen. Stichting Wijkcollectie en Veldacademie hebben de krachten gebundeld en de identiteit(en) van de wijken Het Lage Land – Prinsenland – 's-Gravenland in meerdere vormen in beeld gebracht. Het resultaat hiervan is deze rapportage.

Staat van de Wijk

Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland

Gemeente
Rotterdam

Inleiding

Sinds 2 november 2021 is de verordening op de Wijkraden 2022 van kracht. Met het nieuwe bestuursmodel krijgen de wijken meer zeggenschap over de inzet van middelen en de opgaven in de wijk. Om te bepalen welke opgaven er spelen, is er onder andere inzicht nodig in hoe de 39 wijken van Rotterdam eraan toe zijn. Elke wijk is namelijk uniek en kent haar eigen uitdagingen, sterktes en zwaktes. Met de Staat van de Wijk zet de gemeente een eerste stap om het gesprek over de wijk met de wijkraad en de wijk zelf te voeren.

Deze versie van de Staat van de Wijk is gebaseerd op een combinatie van data over de wijk en de inzichten van experts en wijkprofessionals werkzaam bij de gemeente Rotterdam. Het product zelf is nog niet af. Daarom is dit nog versie 1.0. De Staat van de Wijk moet namelijk nog worden verrijkt door de gesprekken die gaan worden gevoerd met de wijkraad, de wijk en haar inwoners. Door deze werkwijze ontstaat er een gedeeld beeld van de wijk waar iedereen zich in kan herkennen.

De Staat van de Wijk gaat landen in het wijkakkoord. Het document waarin de wijkraden, samen met de gemeente en andere belangrijke wijkpartners afspraken maken over welke opgaven in de wijk belangrijk zijn.

Wijktypering

Elke wijk heeft eigen unieke kenmerken, geschiedenis, ligging en sfeer. Deze worden kort weergegeven in de Wijktypering. Bovendien wordt er teruggeblikt op vorige wijkagenda's, de uitdagingen en successen.

Wijkkaart Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland

Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland

Het Lage Land is een succesvolle naoorlogse wijk. Het is een gewild woongebied en de Lagelanders wonen er met plezier. De wijk telt ruim 11.000 inwoners, verdeeld over bijna 6.200 huishoudens. Daarvan is iets meer dan de helft alleenstaand en ruim een vijfde zijn gezinnen met kinderen.

's-Gravenland heeft veel laagbouw en eengezinswoningen, Prinsenland wat meer hoogbouw en appartementen. Maar overwegend is de aanblik Prinsenland en 's-Gravenland weids, groen en vriendelijk. In Prinsenland en 's-Gravenland wonen veel gezinnen. Vooral in het zuidelijke 's-Gravenland wonen veel kinderen; in Prinsenland wonen relatief wat meer ouderen. Prinsenlanders zijn vaak tevreden over hun woning en het wonen in deze tuinstad. Aan de buitenruimte is veel aandacht besteed. De wijk telt diverse

verenigingen en bewonersverenigingen op buurt en straatniveau.

Terugblik 2018-2022

Het Lage Land

In juli 2018 werd de wijkagenda vastgesteld voor de afgelopen 4 jaar met de daarbij behorende opgaven en doelen. Ook is er een punt in het Lage Land die specifiek onder de aandacht is gebracht: Ambitie Energietransitie Coalitieakkoord combineren met Next Generation Woonwijk.

Het coalitieakkoord 'Nieuwe energie voor Rotterdam' 2018-2022 heeft een ambitie als het gaat om de energietransitie. Het streven naar een duurzaam en energiezuinig Rotterdam valt goed samen met het programma Next Generation Woonwijk in Het Lage Land. Doel van dit programma is het wonen in een duurzame woning in een wijk waar inwoners zich met elkaar verbonden voelen en waar alle generaties een hoge kwaliteit van leven ervaren. Het Lage Land is een pilotwijk Next Generation Woonwijk. Van belang is om te kijken waar koppelkansen zijn als het gaan om de samenhangende en duurzame gebiedsaanpak voor de energietransitie en het programma Next Generation Woonwijk.

De eerste opgave bestond uit prettiger oud worden. In het Lage Land wonen relatief veel senioren. De aanwezigheid en toegankelijkheid van voorzieningen kan volgens deze doelgroep beter. Langer thuis wonen en eenzaamheid komt vaak voor, zo ook het gevoel van veiligheid en voldoende weerbaarheid. Om dit te verbeteren zijn extra inspanningen nodig, zoals het inzetten van huismeesters en/of wijkconciërges, veiligheidsvoorlichting en behoefte van het veiligheidsgevoel en weerbaarheidstrainingen, inbraakpreventie (voorlichting en maatregelen), het versterken van de netwerken rondom ouderen, stimuleren dat ouderen actief blijven en een geschikt en veilige omgeving. Een samenhangende

aanpak gericht op ouderen is zeer gewenst in deze wijk.

De tweede opgave bestond uit meer gezinnen hebben een stabielere thuissituatie. Dit betrof een integrale aanpak voor kwetsbare gezinnen, het programma 'wijken van de toekomst' (in samenwerking met de woningcorporaties) en de thema's vervoer en duurzaamheid. Daarnaast kunnen (kinder-)activiteiten gestimuleerd en gefaciliteerd worden.

De derde opgave lag op het terrein van meer aandacht voor een passend voorzieningenniveau. Het Lage Land is in trek als woongebied. Voorzieningen zoals het Huis van de wijk, de Bibliotheek, het Wijkbedrijf en het Winkelcentrum Lage Land worden geconfronteerd met de fysieke ontwikkelingen in de wijk. Dit is een kans om de verschillende voorzieningen te herschikken. Dit is een belangrijke opgave, waarbij het voorzieningenniveau behouden moet blijven.

De vierde opgave bestond uit betere kwaliteit en leefbaarheid van de buitenruimte. Er gaan grootschalige ingrepen plaatsvinden in de buitenruimte. Een integrale aanpak is ingezet, mede dankzij het rioolvervangingsprogramma. De functionele aanpassingen en de aanpak 'van gevel tot gevel' wordt komende jaren in grote delen van de wijk doorgezet. Het vervangen van het riool, de verzakkingsproblematiek, vergroening en verbeteren van de verlichting in de wijk gaan hand in hand en leveren de winst op waar de wijk om vraagt. Het ophogen van straten en daarbij het faciliteren van bewonersparticipatie voor bijvoorbeeld groene hagen, is een kans om de wijk te vergroenen samen met bewoners. De aanpak van het stoeparkeren is een verbeterpunt.

Tot slot, bestond de laatste en vijfde opgave uit meer woningdiversiteit. Er zijn plannen om dure en middel dure woningen toe te voegen om daarmee de woningdiversiteit te vergroten. Het

nieuwbouwprogramma richt zich op het toevoegen van kwalitatief goede woningen in verschillende woonmilieus die aansluiten op de behoeften van (toekomstige) Rotterdammers. Veel locaties zijn al belegd of zelfs al in ontwikkeling. Voor een aantal locaties wordt nog actief op zoek gegaan naar ontwikkelaars en investeerders. Er wordt ingezet op een aantal versnellingslocaties en waar nodig wordt actief bijgestuurd, zodat - passend binnen de gestelde groeiambitie en kwaliteitseisen van de woonvisie – op korte en middellange termijn tot realisatie kan worden gekomen.

Het spreekt voor zich dat in bovengenoemde opgaven rekening is gehouden met de thema's uit het coalitieakkoord en de gestelde beleidskaders uit de diverse clusters.

De volgende onderwerpen zijn ook aandachtspunten voor het gebiedsteam, de clusters en de overige partners in het gebied:

- Proces Next Generation Woonwijk.
- Samenwerking binnen OuderenHub en de ontwikkeling Thuisplusflat Helga.
- Ondersteunen van initiatieven van bewoners(groepen).
- Integrale aanpak buitenruimte riolering en aardgasvrij.
- Blijvende aandacht voor armoedebestrijding en voorzieningen op orde en eenvoudig bereikbaar.

Bovenstaande onderwerpen zijn in Het Lage Land belangrijk voor de invulling van de welzijnsopdracht. Goede en makkelijk beschikbare ondersteuning voor bewoners blijft belangrijk. Naast het vinden van hulp en informatie is het makkelijk beschikbaar hebben van een activiteitenaanbod ook belangrijk. Aandacht voor kwetsbare bewoners in goedkope sociale woningvoorraad en het verbinden van 'oude' bewoners met (mogelijke) nieuwe instroom in de diverse nieuwbouwprojecten.

Prinsenland

In juli 2018 werd de wijkagenda vastgesteld voor de afgelopen 4 jaar met de daarbij behorende opgaven en doelen. Ook is er een punt in Prinsenland die specifiek onder de aandacht is gebracht:

Huismeesters Sterflats

In het Programma Oost 2017-2019 is focus aangebracht in de uitwerking van het beleid naar maatregelen om ouderen of hulpbehoevenden langer zelfstandig thuis te laten wonen. In het Programma Oost is als extra maatregel het instellen van huismeesters bij de Sterflats ingevoerd. Deze huismeesters zijn herkenbaar en vertrouwd. Zij kunnen praktische zaken oplossen en hebben vanaf de woonlocatie ook een signalerende functie zodat direct andere professionals ingeschakeld kunnen worden die nodig zijn. Dit bevordert tevens de veiligheid van ouderen in grootschalige woongebouwen zoals de Sterflats. De Sterflats hebben het stempel kwetsbare buurt. In een veiligheidsoverleg is afgesproken dat deze buurt door de sociale problematiek goed in de gaten gehouden moet worden. Daarbij is het van belang dat er meer vertrouwen en verbinding tussen bewoners, met diverse achtergronden, ontstaat. Bijvoorbeeld statushouders, gezinnen met laag inkomen, begeleid wonen, ouderen en jongeren. Na Programma Oost blijft het thema inzetten van huismeesters belangrijk.

De eerste opgave in het Prinsenland lag op het terrein van prettiger en weerbaarder oud worden. Vooral in Prinsenland neemt het aantal ouderen toe. Net als in andere wijken vraagt deze doelgroep om aandacht. Het voortzetten van voorlichtingsbijeenkomsten en weerbaarheidstrainingen is nodig om de veiligheidsgevoelens positief te beïnvloeden. Verlichting op straat speelt hierbij op een belangrijke factor en moet voldoende zijn. Het inzetten van huismeesters en wijkcongiërges draagt ook bij aan het voorkomen van eenzaamheid en weten wat deze doelgroep nodig heeft, zo ook in

signalerende zin voor de zorg. Voor buurten als de Sterflats dient deze essentiële functie geborgd te worden voor de toekomst.

De tweede opgave bestond uit meer aandacht voor een stabielere thuissituatie van kwetsbare gezinnen. Vooral in delen van Oud-Prinsenland (Sterflats) zijn kwetsbare gezinnen te vinden. Een integrale aanpak voor deze gezinnen is een belangrijke opgave. Taal, burgerschap, zelfredzaamheid, gezondheid, schuldproblematiek en armoede staan centraal in de aanpak. De toegankelijkheid, bereikbaarheid van voorzieningen en dienstverlening vragen eveneens aandacht. De speeltuinen - en Speeltuin Pietje Bell in het bijzonder-, wijkhubs en ontmoetingslekken zijn een belangrijke voorziening voor gezinnen.

De derde opgave bestond uit meer gebruik en verlevendigen van het Prinsenpark. Sport- en spelactiviteiten mogen frequenter plaatsvinden om het gebruik van het Prinsenpark te stimuleren. Een draagvlak-onderzoek voor deze wens is - medegezien eerdere discussies daarover-, gewenst. Het toevoegen van sport- en spelvoorzieningen versterkt de functie van het park en het verbinden van bezoekers en gebruikers van het park. Een zelfreinigend toilet en waterkraantje zijn zeer welkom. Het faciliteren en stimuleren van bewonersinitiatieven in en rondom het park is belangrijk in relatie tot de meerwaarde van het park voor de wijk. De verdere ontwikkeling (verzelfstandiging) van speeltuin Pietje Bell verdient tevens aandacht. In 2021 is er onder leiding van een projectleider vanuit SO gewerkt aan een inventarisatie verlevendigen Prinsenpark waarbij de samenhang Pietje Bell en toevoeging nieuwbouw en horeca belangrijke elementen zijn.

De vierde opgave bestond uit betere kwaliteiten leefbaarheid van de buitenruimte. Beide wijken scoren goed op de kwaliteit van de buitenruimte verharding. Aandachtspunten voor beide wijken zijn zwerfvuil, het verkeerd

aanbieden van huis en grofvuil en naast-plaatsingen. In Prinsenland wordt veel aandacht gevraagd voor stoeparkeren en voor veilige fietspaden.

In 2018 heeft de afronding plaats gevonden van diverse verbeteringen in de buitenruimte van de Sterflats. Ook in deze wijken speelt de verzakkingsproblematiek van de buitenruimte en vraagt deze om extra investeringen en het verstevigen van integrale samenwerking van de verschillende clusters. Bij nieuwe ontwikkelingen zal waar mogelijk verkend worden of er een extra kwaliteitsslag kan plaatsvinden in de buitenruimte.

De laatste en vijfde opgave ligt op het terrein van veiliger en duurzamer wonen. De extra inzet op inbraakpreventie moet gecontinueerd worden (Programma Oost). Een duurzamer, energiezuiniger Rotterdam, met een betere luchtkwaliteit is een van de streven van het nieuwe college. En de klimaatopgaven uit het Akkoord van Parijs vragen om een forse transitie. Deze transitie kan een vliegwiel zijn voor het ontwikkelen van nieuwe, duurzame bedrijven en het opknappen, verduurzamen en aardgasvrij maken van woningen en wijken. Verduurzaming en schonere lucht maken de wijk nog aantrekkelijker voor bewoners en bedrijven.

Het spreekt voor zich dat in bovengenoemde opgaven rekening is gehouden met de thema's uit het coalitieakkoord en de gestelde beleidskaders uit de diverse clusters. Algemene opgaven op wijkniveau.

- Proces Next Generation Woonwijk.
- Samenwerking binnen OuderHub.
- Ondersteunen van initiatieven van bewoners(groepen).
- Integrale aanpak buitenruimte riolering en aardgasvrij.
- Blijvende focus voor het Prinsenpark en Pietje Bell.

's-Gravenland

In juli 2018 werd de wijkagenda vastgesteld voor de afgelopen 4 jaar met de daarbij behorende opgaven en doelen.

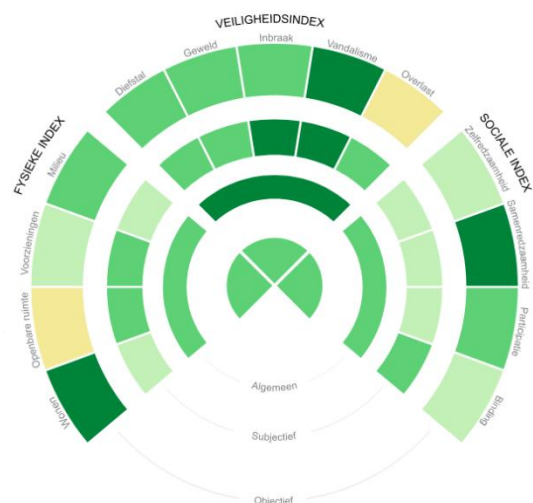
's-Gravenland scoort in het wijkprofiel op vrijwel alle onderdelen boven of ver boven het gemiddelde van Rotterdam. Er zijn geen punten in 's-Gravenland die specifiek onder de aandacht zijn gebracht.

De vijf opgaven die beschreven zijn voor de wijk Prinseland gelden tevens voor de wijk 's-Gravenland. Om deze reden worden de vijf opgaven hier kort herhaald zonder uitgebreide uitleg. De eerste opgaven in het Prinseland lag op het terrein van prettiger en weerbaarder oud worden. De tweede opgave bestond uit meer aandacht stabielere thuissituatie voor kwetsbare gezinnen. De derde opgaven bestond uit meer gebruik en verlevendigen van het Prinsenspark. De vierde opgave bestond uit betere kwaliteiten leefbaarheid van de buitenruimte. De laatste en vijfde opgave ligt op het terrein van veiliger en duurzamer wonen.

Het spreekt voor zich dat in bovengenoemde opgaven rekening is gehouden met de thema's uit het coalitieakkoord en de gestelde beleidskaders uit de diverse clusters.

Staat van de Wijk

De Staat van de Wijk beschrijft de huidige (woon)situatie van de 39 wijkraadswijken van Rotterdam. Het wijkprofiel is het uitgangspunt voor de informatie in de staat van de wijk. De informatie van het wijkprofiel wordt aangevuld en geduid met een combinatie van data, ervaringen en signalen vanuit de gemeentelijke organisatie en professionals werkzaam in de wijken. Zo ontstaat een overzichtelijk beeld van de wijk, met ruimte voor de

unieke identiteit van de wijk.

Het Lage Land

Wijkprofiel Het Lage Land

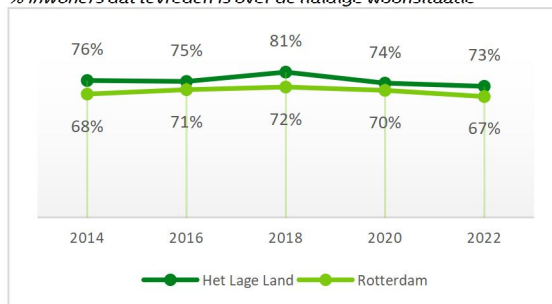
Bevolking

- In Het Lage Land wonen 11.026 inwoners.
- 57% van de inwoners van Het Lage Land heeft geen migratieachtergrond. 30% heeft een niet-westerse migratieachtergrond. De afgelopen 10 jaar zijn er meer inwoners met een migratieachtergrond in de wijk komen wonen.
- Er wonen relatief veel ouderen: 23% van de bewoners is 65 jaar of ouder. Het Lage Land is aan het vergrijzen.

Fysiek (Woningen, openbare ruimte en voorzieningen)

- In Het Lage Land is 31% van de woningen in beheer van woningcorporaties, is 37% van de woningen in bezit van een eigenaar-bewoner en 32% van de woningen is particuliere huur.
- In 1961 werd met de bouw van de wijk begonnen. Kenmerkend voor Het Lage Land is de combinatie van laag-, middelhoog- en hoogbouw met veel open groene ruimte.
- 73% van de inwoners is tevreden over de huidige woonsituatie. Dat is inclusief woning, buurt, mensen en voorzieningen.

% inwoners dat tevreden is over de huidige woonsituatie

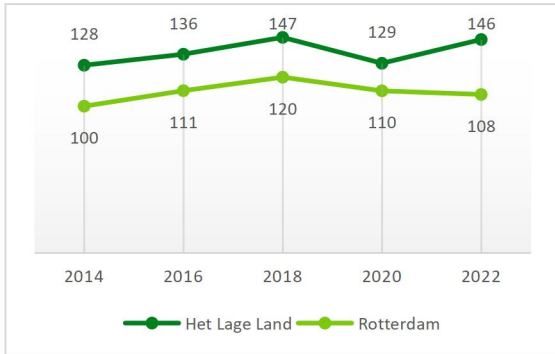
- De waardering van bewoners over de kwaliteit van de openbare ruimte is gestegen.

Veiligheid

- De algemene veiligheidsbeleving in Het Lage Land is 146 en ligt daarmee boven het Rotterdams gemiddelde (108).

Veiligheidsbeleving (index)

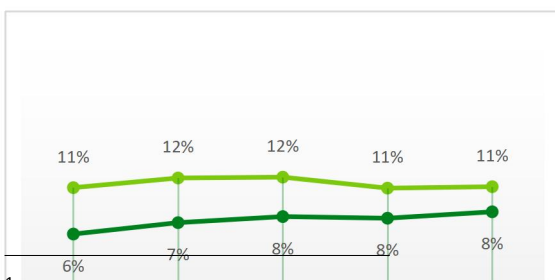

- Bewoners geven aan meer overlast te ervaren. Het aantal meldingen van leefmilieu (overlast van onder andere geluid, jeugd, personen en verkeer), is meer dan verdubbeld (2020: 22 per 1.000 inwoners, naar 54 per 1.000 inwoners). Het ligt nog steeds onder het Rotterdams gemiddelde (57).
- Een aandachtspunt is het aantal inbraken in Het Lage Land. Het aantal misdrijven van inbraak in box/garage/schuur/tuinhuis per 1.000 adressen is gestegen van 0.7 (2020), naar 7.7 (2022). Het gemiddelde van Rotterdam ligt op 2.7.

Werk & Inkomen

- Het percentage huishoudens (8%) met een bijstandsuitkering ligt onder het Rotterdams gemiddelde (11%)¹.
- In Het Lage Land is er sprake van verborgen armoede met kwetsbare gezinnen.

% huishoudens met een bijstandsuitkering

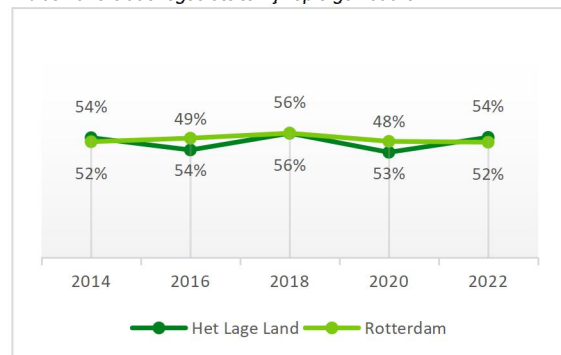
¹ In het Wijkprofiel wordt het percentage inwoners dat een bijstandsuitkering heeft op huishoudensniveau gemeten. Daarom kan het percentage dat hier wordt gerapporteerd enigszins afwijken van de cijfers die cluster Werk & Inkomen rapporteert.

Versie: 1.0

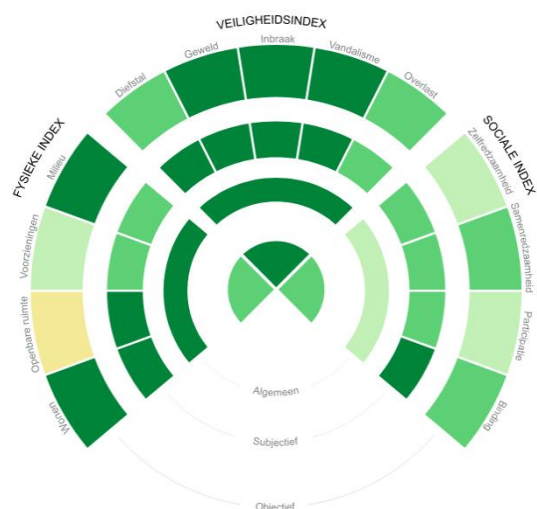
Sociaal

- Het percentage jongeren met een startkwalificatie (75,7%) ligt boven het gemiddelde van Rotterdam (62,6%).
- De sociale index laat een positieve groei zien. De onderdelen samenredzaamheid en binding hebben een positieve invloed op de sociale index.
- Een algemene uitdaging is meer inwoners op de fiets te krijgen. Deze uitdaging speelt in heel Prins Alexander.
- 81% van de inwoners is tevreden met de kwaliteit van hun leven. Dit percentage is lichtelijk gestegen sinds 2020 (80%). Het algemene oordeel over de kwaliteit van het leven is 113 (Rotterdam: 93).
- 86% van de inwoners zegt zich verantwoordelijk te voelen voor de buurt. 48% zegt zich verbonden te voelen met de buurt en 54% zegt trots te zijn op eigen buurt.

% bewoners dat zegt trots te zijn op eigen buurt

Prinsenland

Wijkprofiel Prinsenland

Bevolking

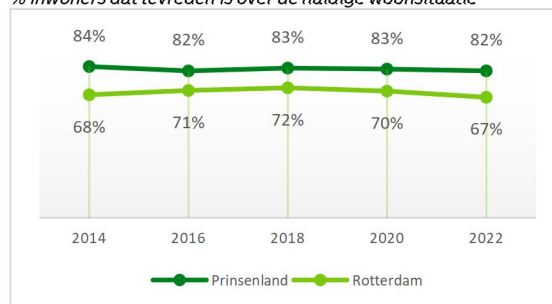
- In Prinsenland wonen 9.735 inwoners. Prinsenland ligt tussen de Prinsenland en de Kralingseweg.
- Zo'n 28% van de inwoners heeft een niet-westerse migratieachtergrond. Daarvan zijn er vooral veel mensen met een Surinaamse achtergrond.
- De wijk vergriest langzamerhand. Het aantal jongeren (0-18 jaar) neemt af. In 2006 was 20,5% 0-18 jaar, in 2018 nog maar 15,4%.
- Het aantal ouderen neemt daarentegen toe. In 2006 was 19,6% van de inwoners 65-plus. In 2018 was dat 23,5% en in 2022 26%.
- Het aantal eenpersoonshuishoudens in Prinsenland is gemiddeld. De huishoudsamenstelling is redelijk hetzelfde als het gemiddelde van Rotterdam.

Fysiek (Woningen, openbare ruimte en voorzieningen)

- Het woningbezit is als volgt verdeeld in Prinsenland: woningcorporaties 54%, particuliere verhuurders 11% en eigenaar-bewoners 35%.
- Het percentage kwetsbare meergezinswoningen (7%) ligt onder het gemiddelde van Rotterdam (23%).
- 82% van de inwoners is tevreden over de huidige woonsituatie. Dat is inclusief

woning, buurt, mensen en voorzieningen.

% inwoners dat tevreden is over de huidige woonsituatie

- De woonbeleving van inwoners van Prinsenland is sinds 2020 gestegen: 139 in 2020 naar 150 in 2022. Het Rotterdams gemiddelde ligt op 98.
- Verder zijn er geen opvallende zaken in de fysieke index.

Veiligheid

- De algemene veiligheidsbeleving in Prinsenland is 148 en ligt daarmee boven het Rotterdams gemiddelde (108).

Veiligheidsbeleving (index)

- Zowel in objectieve als in subjectieve zin is er meer overlast. Het aantal melding over leefmilieu per 1.000 inwoners is gestegen van 20 naar 32. Inwoners geven aan meer drugsoverlast te ervaren.
- Verder zijn de cijfers in de veiligheidsindex op positieve manier gestegen.

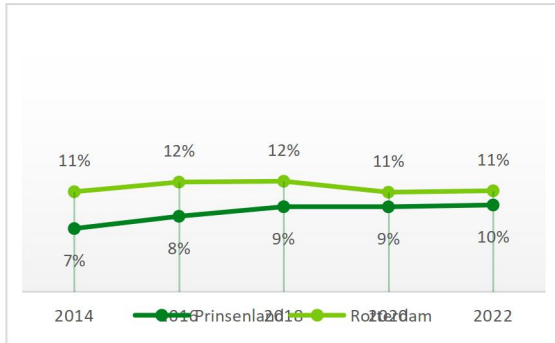
Werk & Inkomen

- Het percentage inwoners (18%) met een laag inkomen ligt vrijwel gelijk aan het Rotterdams gemiddelde (19%).

- Het percentage huishoudens (10%)² met een bijstandsuitkering ligt vrijwel gelijk aan het Rotterdams gemiddelde (11%).

% huishoudens met een bijstandsuitkering

te zijn op de eigen buurt. 53% zegt zich verbonden te voelen met de buurt.

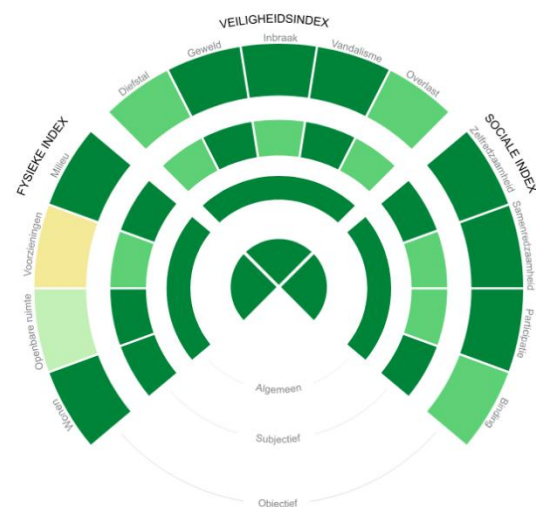
% bewoners dat zegt trots te zijn op eigen buurt

Sociaal

- Het percentage jongeren met een startkwalificatie (63,8%) ligt boven het gemiddelde van Rotterdam (62,6%).
- Prinsenland kent een lager percentage (1,7%) nieuwe voortijdige schoolverlaters 12 t/m 22-jarigen) dan het Rotterdams gemiddelde.
- Cijfers op de sociale index laten een kleine daling zien. De negatieve ontwikkeling van de objectieve participatie en algemene beleving van de kwaliteit van het leven spelen hierbij een rol. De subjectieve participatie is daarentegen wel gestegen.
- Een algemene uitdaging is meer inwoners op de fiets te krijgen. Deze uitdaging speelt in heel Prins Alexander.
- 79% van de inwoners is tevreden met de kwaliteit van hun leven. Dit is gedaald ten opzichte van 2020 (81%). Het algemene oordeel over de kwaliteit van het leven is 103. Dit ligt boven het gemiddelde van Rotterdam (93). Deze score is gedaald ten opzichte van 2020 (116).
- 87% van de bewoners zegt zich verantwoordelijk te voelen voor de buurt. 57% van de inwoners zegt trots

's-Gravenland

Wijkprofiel 's-Gravenland

Bevolking

- In 's-Gravenland wonen 8.228 inwoners.
- Ongeveer 23% van de inwoners hebben een niet-westerse migratieachtergrond. Er wonen vooral mensen met een Surinaamse achtergrond (6,5%). 13% heeft een westerse migratieachtergrond.
- Net zoals de andere wijken in deze wijkraadswijk, is de bevolking van 's-

² In het Wijkprofiel wordt het percentage inwoners dat een bijstandsuitkering heeft op huishoudensniveau gemeten. Daarom kan het percentage dat hier wordt gerapporteerd en geïdentificeerd afwijken van de cijfers die cluster Werk & Inkomen rapporteert.

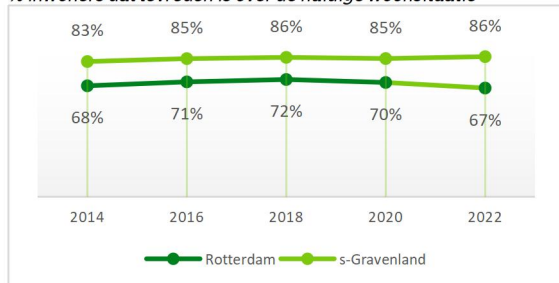
Gravenland langzaam aan het vergrijzen.

- Het aantal jeugdigen in de categorie tot 18 neemt al jaren af: 27,2% in 2006, naar 20,5% in 2018.
- Het aantal 55-65-jarigen neemt toe: 11% in 2006, tot 17% in 2018.

Fysiek (Woningen, openbare ruimte en voorzieningen)

- 's-Gravenland ligt tussen de Kralingseweg en de metrobaan. De wijk bestaat uit de Ringvaartplasbuurt en het 's-Gravenweggebied.
- Het woningbezit is als volgt verdeeld in 's-Gravenland: woningcorporaties 21%, particuliere verhuurders 27% en eigenaar-bewoners 52%.
- Er zijn nauwelijks kwetsbare meergezinswoningen te vinden in 's-Gravenland (0%).
- 86% van de inwoners is tevreden over de huidige woonsituatie. Dat is inclusief woning, buurt, mensen en voorzieningen.

% inwoners dat tevreden is over de huidige woonsituatie

- Inwoners van 's-Gravenland zijn tevreden over de voorzieningen in de wijk. Objectief gezien liggen bepaalde voorzieningen buiten de normafstand. Inwoners lijken dit echter niet erg te vinden. Er mogen volgens bewoners enkel wat meer binnensportvoorzieningen komen.
- Inwoners van 's-Gravenland zijn tevreden over de openbare ruimte. Objectief gezien scoort de openbare ruimte rond het gemiddelde van Rotterdam ('s-Gravenland: indexscore 95, Rotterdam: 93). Dit komt door scores met betrekking tot vervuiling (overlast van onkruid, zwerfvuil en rommel op straat) en een snelle

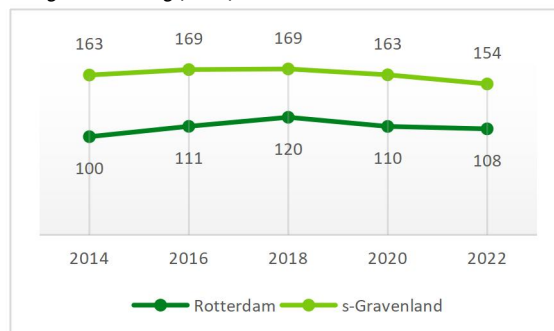
toename van verkeersongevallen (3.8 per 1.000 inwoners in 2014, 9 in 2022).

- Het onderdeel milieu (subjectief) is positief gestegen. Inwoners ervaren relatief minder overlast dan in 2020.
- Over het algemeen zijn bewoners positief over het gebruik van groen. Het park in Prinsenland is ook een ontmoetingsplek. Een goede leefomgeving en groen draagt bij aan meer woongeluk en gezondheid.

Veiligheid

- De algemene veiligheidsbeleving in 's-Gravenland is 154 en ligt daarmee boven het Rotterdams gemiddelde (108). Het is ook de hoogste veiligheidsbeleving van de wijken Het Lage Land, Prinsenland en 's-Gravenland.

Veiligheidsbeleving (index)

- De onderdelen geweld (objectief) en inbraak (objectief) zijn de meest opvallende onderwerpen die de score van de veiligheidsindex positief beïnvloeden. Er is relatief veel laagbouw. Dat maakt dat de woningen inbraakgevoeliger zijn.
- Er zijn een aantal interventies gepleegd, maar het is belangrijk om middels bijeenkomsten senioren blijvend voor te lichten over veiligheid.
- Het aantal inbraken in woningen per 1.000 adressen is sterk afgenomen sinds 2020: in 2020 17.4 inbraken, in 2022 3.9. Ook het aantal openlijke geweldsplegingen, bedreigingen, mishandelingen en straatroven zijn afgenomen.
- *Drillrap* toestanden zorgen voor wat onrust. Ook rivaliserende bendes in

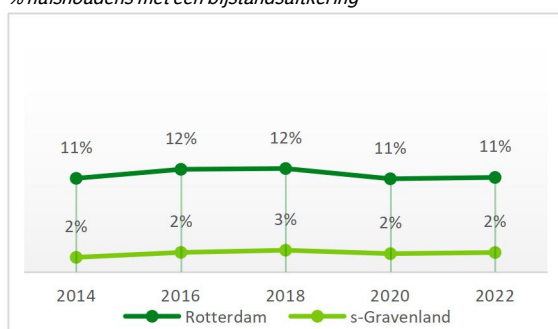

Capelle hebben impact op het veiligheidsgevoel.

Werk & Inkomen

- Het gemiddelde gestandaardiseerde huishoudinkomen in 's-Gravenland is met €48.600 ruim hoger dan het Rotterdams gemiddelde (€29.000).
- Het percentage inwoners (5%) met een laag inkomen ligt onder aan het Rotterdams gemiddelde (19%).
- Het percentage huishoudens (2%)³ met een bijstandsuitkering ligt onder het Rotterdams gemiddelde (11%).

% huishoudens met een bijstandsuitkering

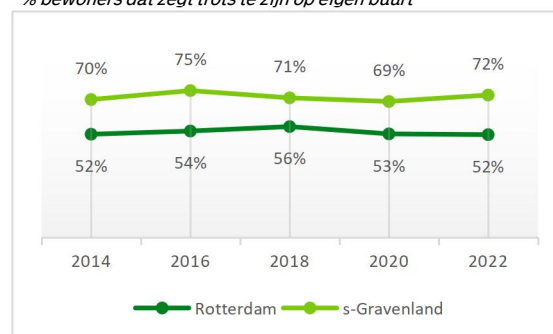

Sociaal

- Het percentage jongeren met een startkwalificatie (77,8%) ligt onder het gemiddelde van Rotterdam (62,6%).
- 87% van de inwoners is tevreden met de kwaliteit van hun leven. Dit is gedaald ten opzichte van 2020 (90%). Het algemene oordeel over de kwaliteit van het leven is 147 (Rotterdam: 93).
- Cijfers op de sociale index laten een lichte stijging zien. De negatieve ontwikkeling van de objectieve binding en algemene beleving van de kwaliteit van het leven spelen hierbij een rol. De subjectieve participatie is daarentegen wel gestegen. De objectieve samenredzaamheid en subjectieve binding onder inwoners is van positieve invloed.
- Een algemene uitdaging is meer inwoners op de fiets te krijgen. Deze uitdaging speelt in heel Prins Alexander.

- In 's-Gravenland zijn er bijna geen bewonersinitiatieven. Inwoners regelen zaken zelf en zijn zelfredzaam. Er kan wel meer focus komen hierop.
- 91% van de bewoners zegt zich verantwoordelijk te voelen voor de buurt. 72% van de inwoners zegt trots te zijn op de eigen buurt. 67% zegt zich verbonden te voelen met de buurt.

% bewoners dat zegt trots te zijn op eigen buurt

³ In het Wijkprofiel wordt het percentage inwoners dat een bijstandsuitkering heeft op huishoudensniveau gemeten. Daarom kan het percentage dat hier wordt gerapporteerd en geduid afwijken van de cijfers die cluster Werk & Inkomen rapporteert.

Indicatoren

Indicatoren:	Jaar	Het Lage Land	Prinsenland	S-Gravenland	Rotterdam
Bevolking					
Aantal inwoners	2021	11.026	9.735	8.228	651.269
Aantal huishoudens	2021	6.203	5.140	3.586	326.419
% geen migratieachtergrond	2021	57%	62%	65%	47%
% westerse migratieachtergrond	2021	13%	11%	13%	14%
% niet-westerse migratieachtergrond	2021	30%	28%	23%	39%
% inwoners 0 t/m 15 jaar	2021	13%	12%	15%	16%
% inwoners 15 tot 75 jaar	2021	76%	76%	79%	78%
% inwoners 65 en ouder	2021	23%	26%	17%	16%
% inwoners 75 en ouder	2021	12%	12%	6%	7%
% eenpersoonshuishoudens	2021	55%	47%	30%	48%
Paar zonder kinderen (% huishoudens)	2021	21%	25%	30%	21%
Paar met kinderen (% huishoudens)	2021	14%	18%	31%	19%

Eenoudergezin (% Huishoudens)	2021	9%	9%	9%	11%
Woningen					
Aantal zelfstandige woningen	2021	5.685	5.120	3.349	304.505
<i>Woningverdeling naar bezit</i>					
% woningen van woningcorporaties	2021	31%	54%	21%	43%
% woningen particuliere huur	2021	32%	11%	27%	24%
% eigenaar-bewoners	2021	37%	35%	52%	33%
<i>Woningindeling naar bouwjaar (5 categorieën, %)</i>					
Tot 1945	2021	0%	1%	3%	31%
1945-1968	2021	67%	37%	1%	21%
1969-1979	2021	15%	3%	0%	9%
1980-1999	2021	7%	55%	89%	27%
Vanaf 2000	2021	11%	5%	7%	13%
% kwetsbare meergezinswoningen	2021	13%	7%	0%	23%
Gemiddelde WOZ-waarde per M2	2020	€2.514	€2.866	€3.411	€2.712
% dat zegt tevreden te zijn over de huidige woonsituatie (incl. woning, buurt, mensen, voorzieningen)	2021	73%	82%	86%	67%
Voorzieningen					
% huishoudens dat zegt tevreden te zijn over het aanbod voorzieningen tezamen	2021	57%	66%	59%	48%
% vindt medische 1 ^e lijnszorg voldoende aanwezig	2021	91%	89%	87%	87%
% vindt winkels dagelijkse boodschappen voldoende aanwezig	2021	96%	91%	93%	88%
Aantal arbeidsplaatsen in de wijk	2021	6.088	2.446	3.050	384.170
% m2 van objecten met niet-woonfunctie	2021	34%	17%	13%	38%
Werk & Inkomen					
Gemiddeld gestandaardiseerd huishoudinkomen	2019	€ 27.200	€ 30.000	€ 48.600	€29.000
% Lage inkomens (= % tot 110% sociaal minimum)	2019	16%	18%	5%	19%
Niet werkende beroepsbevolking (15-75 jaar)	2019	9%	11%	5%	13%
% huishoudens met bijstandsuitkering ⁴	2021	8%	10%	2%	11%
% huishoudens met inkomensbron uitkering ⁵	2019	10%	13%	4%	14%
% Bewoners (18+) met schulddienstverlening	2021	0,6%	0,6%	0,3%	0,8%
Jeugd & Onderwijs					
% o t/m 3 jaar	2021	3,7%	3,3%	3,4%	4,4%
% 4 t/m 11 jaar	2021	6,8%	6,7%	7,9%	8,4%
% 12 t/m 17 jaar	2021	4,4%	4,7%	7,3%	5,9%
% 18 t/m 22 jaar	2021	7,8%	4,5%	7,8%	7,0%
% jongeren met een startkwalificatie (18 t/m 22 jaar)	2020	75,7%	63,8%	77,8%	62,6%
% Voortijdige schoolverlaters (12 t/m 22-jarigen)	2019-2020	2,5%	1,7%	1,1%	2,5%
Aantal Incidenten jeugdoverlast (per 1.000 inw.)	2019	6	4	8	9
% Jeugdigen met Jeugdreclasseringsmaatregel	2019	1,0%	0,0%	0,0%	1,3%
% HALT verwijzing (12 t/m 17-jarigen)	2019	1,0%	1,0%	1,0%	2,0%
Veiligheid					

⁴ Participatiewet

⁵ WW, Participatiewet, WAO

Versie: 1.0

Overlastmeldingen leefmilieu (per 1.000 inw.)	nov 2020- okt 2021	54	32	29	57
% ervaart overlast door jongeren in de eigen buurt	2021	5%	4%	9%	14%
% ervaart drugsoverlast in de eigen buurt	2021	5%	7%	6%	12%
% ervaart overlast door omwonenden	2021	9%	6%	5%	12%
Aantal inbraken van woningen (per 1.000 adressen)	nov 2020- okt 2021	5,8	3,3	3,9	3,5
Aantal openlijke geweldplegingen tegen personen (per 1.000 inw.)	nov 2020- okt 2021	0,5	0,1	0,1	0,4
Aantal mishandelingen (per 1.000 inw.)	nov 2020- okt 2021	2,4	1,1	0,9	3,7
Aantal overvallen (per 1.000 inw.)	nov 2020- okt 2021	0,2	0,0	0,0	0,1
Veiligheidsbeleving (index)	2021	146	148	154	108
Welzijn & Participatie					
% bewoners dat zegt tevreden te zijn met de kwaliteit van hun leven	2021	81%	79%	87%	78%
% bewoners die mantelzorg verrichten	2021	19%	18%	18%	15%
% bewoners dat zegt een slechte gezondheid te ervaren	2021	19%	18%	11%	19%
% bewoners dat zegt sterke gezondheidsbelemmeringen te ervaren	2021	8%	9%	5%	8%
% bewoners die wekelijks sporten	2021	55%	57%	65%	55%
% bewoners die burenhulp verlenen	2021	51%	45%	50%	46%
% bewoners die actief zijn als vrijwilliger	2021	21%	25%	24%	21%
% bewoners die actief zijn in een bewonersinitiatief	2021	17%	14%	20%	20%
% bewoners dat zegt trots te zijn op eigen buurt	2021	54%	57%	72%	52%
% bewoners dat zegt zich verbonden te voelen met buurt	2021	48%	53%	67%	50%
% huishoudens dat geen gebruik maakt van voorzieningen sociaal domein ⁶	2019	74%	72%	89%	74%

Deze en meer cijfers zijn terug te vinden op www.wijkprofiel.rotterdam.nl. Op deze website kun je ook de definities en bronnen vinden van de indicatoren.

⁶ Zoals WMO, Jeugdwet, Participatiewet.
Versie: 1.0

**Gemeente
Rotterdam**

Dienstverlening
Haven, Economie, Horeca, Bestuur (wijken en
kleine kernen)
Robert Simons

Bezoekadres: De Rotterdam
Wilhelminakade 179, Rotterdam
Postadres: Postbus 70012
3000 KP Rotterdam
Internet: www.rotterdam.nl

Van: I.A.J. Bakker
Telefoon: 0614642897
E-mail: iaj.bakker@rotterdam.nl

Onderwerp: Stedelijke opgaven in het
wijkakkoord
Kenmerk: 22bo005776
Datum: B&W 11 oktober 2022

Aan de Wijkraden
cc gemeenteraad

Beste leden van de wijkraden,

Het realiseren van een wijkakkoord voor uw wijk is een belangrijke opgave. Dat doet u samen met uw inwoners en uw partners in de wijk en onder regie van de wijkmanager. In veel wijken is dit proces gestart of staat het op het punt van beginnen. Het wijkplan is één onderdeel van het wijkakkoord en zal door u in concept worden vastgesteld. De afspraken over de participatie bij stedelijke opgaven is het tweede onderdeel van het wijkakkoord. Met deze brief geven wij u onze richting en kader mee voor het maken van afspraken over de participatie bij stedelijke opgaven.

Stedelijke opgaven

Stedelijke opgaven zijn opgaven (programma's, beleid en projecten) met een grote impact op de stad. Denkt hierbij bijvoorbeeld aan de algemene dienstverlening, het bestuur, de organisatie, veiligheid, crisismanagement en -opvang, financiën, wet- en regelgeving en belastingen. Dit zijn kerntaken van de gemeente waar wat ons betreft conform de verordening geen formele afspraken van de wijk bij nodig zijn. Deze opgaven voeren wij gewoon uit, voor alle Rotterdammers.

Daarnaast zijn er vele stedelijke opgaven die zich in onze ogen wel lenen voor het maken van afspraken over de participatie. In de bijlage vindt u de lijst van de stedelijke opgaven. Let op, deze lijst is dynamisch, informeel en richtinggevend. Dat betekent dat er altijd iets kan wijzigen.

Richtlijn en kader

Wij kiezen er op dit moment *niet* voor om de stedelijke opgaven in een aanwijzingsbesluit vast te leggen. Wij zien de lijst stedelijke opgaven (bijlage 1) als een richtlijn en kader. Wij willen recht doen aan de principes van Wijk aan Zet: meer zeggenschap, inspraak en maatwerk in de wijken. Wij zien dit als een lerend proces. Daar willen we met u de schouders onder zetten. Wij willen graag dat u uw rol optimaal kunt invullen. Dus ook als het gaat om het maken van afspraken over de participatie bij stedelijke opgaven, vanaf de start tot en met de realisatie ervan.

Op basis van de ervaringen en inzichten uit het proces rond het wijkakkoord kijken wij opnieuw naar de lijst stedelijke opgaven en herijken we of een aanwijzingsbesluit nodig is.

Hoe gaat het in de praktijk?

Het WijkMT brengt komende periode aan de hand van de lijst stedelijke opgave (zie bijlage) in kaart welke stedelijke opgaven in de betreffende wijk impact hebben. Ook adviseert het WijkMT welke vorm van participatie hierop van toepassing kan zijn. De wijkmanager stemt vervolgens met u af hoe de afspraken over participatie vorm krijgen in het wijkakkoord. En of deze invloed hebben op de doelen in het wijkplan.

Wij wensen u de komende periode veel succes bij de participatie in de wijken en de totstandkoming van de wijkakkoorden.

Met vriendelijke groet,

Robert Simons
Wethouder Haven, Economie, Horeca en Bestuur (wijken en kleine kernen)

Bijlage 1: Richting en kaders Stedelijke Opgaven in het wijkakkoord

De wijkraad behartigt de belangen van de wijk. De wijkraad bevordert en ziet toe op de participatie bij beleid, programma's en projecten die landen in de wijk op tenminste de volgende specifieke onderwerpen:

1. de openbare buitenruimte in de wijk;
2. de welzijnspartijen en hun activiteiten;
3. de verkeersveiligheid en bereikbaarheid van de wijk;
4. de (sociale) wijkveiligheid;

Over de stedelijke opgaven/projecten/programma's bepaalt het college wat de opgave is, waar deze in de stad wordt uitgevoerd en hoe deze wordt uitgewerkt. Als een project impact heeft op een wijk, dan worden er met de wijkraad afspraken gemaakt over de participatie. Hierbij wordt de Rotterdamse participatiecirkel toegepast. Deze afspraken worden dan bij voorkeur in het wijkakkoord opgenomen.

1 de openbare buitenruimte in de wijk:

- Uit Speelvisie kom naar buiten : de projecten speel
- Rotterdams Weerwoord: het onderdeel Rotterdammers in beweging
- Uit GRP (Gemeentelijk rioleringsplan)/nota vervangingsinvesteringen: uitvoering Integrale rioolprojecten Stadsbeheer;
- Programma circulair: onderdeel circulaire wijkaanpak;
- Voorbereiding en uitvoering geven aan Gebiedsontwikkelingen;
- Het groener en meer klimaat-adaptief maken van parken, straten, pleinen en boulevards;
- Verbetering van de (milieu) kwaliteit van de leefomgeving;
- Samen met Rotterdammers het zo integraal mogelijk ontwikkelen van de stad: werken met de omgevingswet;

2 de welzijnspartijen en hun activiteiten:

Het college wil dit onderwerp breder definiëren. Het gaat hier om:

- Onderwijs: veiligheid in en rond de school
- Sport:
 - o sportbeleid en -activering (denk aan betrekken van verenigingen bij wijkactiviteiten)
- Cultuur:
 - o Lokale culturele programmering
- Welzijn: aanbieden van aanbod voor lichte ondersteuning voor Rotterdammers met vragen. De aandacht gaat vooral uit naar jongeren, ouderen en kwetsbare Rotterdammers. De ondersteuning heeft onder andere betrekking op financiën en eenzaamheid. Daarnaast leidt welzijn toe als er behoefte is aan meer gespecialiseerde ondersteuning cq. zorg. Denk ook aan het inzetten op betere samenhang van de wijk zoals:
 - benaderen wijkbewoners met financiële problematiek en/of eenzaamheidsproblematiek en indien nodig toe-leiden naar zorg;
 - stimuleren samenhang in de wijk;
 - jeugd-participatie, denk aan stimuleren van het activeren van jeugd voor lopende activiteiten;
 - Informele zorg: het stimuleren van vrijwilligerswerk op burenhulp of georganiseerd vrijwilligerswerk;

- Seniorvriendelijkheid: denk aan het stimuleren van participatie van ouderen, bijvoorbeeld het bevorderen van digitale vaardigheden;
- Bevorderen eigen kracht van Rotterdammers.
- Samen voor Zuid (Werk & Inkomen)

3 verkeersveiligheid en bereikbaarheid van de wijk

- Ruim baan voor fietsers en voetgangers
- Gebieden zijn goed bereikbaar en de doorstroming blijft op peil, met gebruikmaking van nieuwe technologie

4 wijkveiligheid

De vertaling op wijkniveau voor wijkveiligheid valt onder de reikwijdte van de wijkraad.

Verder is het mogelijk om afspraken te maken voor participatie in het wijkakkoord over het Horecagebiedsplan en jeugd(overlast) indien dit in de wijk van toepassing is.

5 overig

Economische opgaven

- Stimuleren innovatief en toekomstbestendig bedrijvigheid (MKB);
- Verbeteren van de dienstverlening aan ondernemers;
- Aantrekkelijke winkelgebieden

Energietransitie

- Energietransitie: wijkaanpakken

En

- Vitale wijken
- Aanpak funderings-problematiek

Zoals eerder aangegeven is deze lijst dynamisch en richtinggevend. Mochten er onderwerpen spelen in de wijk die hier niet genoemd zijn, dan gaan wij daar met de wijkraad het gesprek over aan.